

Inspectie Veiligheid en Justitie
Ministerie van Veiligheid en Justitie

Contrabande in FPC De Rooyse Wissel

Contrabande in FPC

De Rooyse Wissel

30 juni 2014

Inhoudsopgave

	Voorwoord	6
	Samenvatting	8
1	Inleiding	16
2	Beveiligingsprocessen	22
2.1	Omtrekbeveiliging	23
2.2	Toegangscontrole	24
2.2.1	Controle hoofdingang	24
2.2.2	Kerngroep veiligheid	25
2.2.3	Controle relatiebezoek	25
2.2.4	Controle tbs-gestelden	26
2.2.5	Controle personeel en functionele bezoekers	26
2.2.6	Autorisatie personeel	27
2.2.7	Controle toegangspoorten	27
2.3	Controle van post	28
2.4	Interne controles	28
2.4.1	Kamercontroles	29
2.4.2	Urinecontroles	30
2.4.3	Controle na bezoek	32
2.4.4	Controle na contact met tbs-gestelden elders in het FPC	32
2.5	Toezicht op de afdeling	34
2.5.1	Aanwezigheid personeel	34
2.5.2	Verblijf in kamers tbs-gestelden	35
2.5.3	Uitlenen en beheren keukenmessen	36
2.6	Conclusie	37
3	TV uitzending	40
3.1	Reportage en bevindingen IVenJ	41
3.1.1	Mobiele telefoons/visueel contact	41
3.1.2	Betrokkenheid personeel	42
3.1.3	Messen	43
3.1.4	Drugs	44
3.1.5	Geld	45
3.1.6	Sigaretten	45
3.1.7	Verborgene locaties	45
3.1.8	Beperkt toezicht	46
3.2	Conclusie	47

4	Slotbeschouwing en -conclusie	50
	Bijlage 1: Toetsingskader	56
	Bijlage 2: Geraadpleegde bronnen	62
	Bijlage 3: Programma Inspectie	66

Voorwoord

De Inspectie Veiligheid en Justitie doet in dit rapport verslag van haar incidentonderzoek naar contrabande in forensisch psychiatrisch centrum (FPC) De Rooyse Wissel te Venray. Het FPC kwam in opspraak naar aanleiding van een televisie-uitzending waaruit bleek dat een aantal in het FPC verblijvende tbs-gestelden de beschikking had over contrabande zoals koksmessen, contant geld, drugs en mobiele (smart)telefoons. Met die laatste waren binnen het FPC heimelijk opnames gemaakt en beschikbaar gesteld aan een journalist. In dit onderzoek gaat de Inspectie na welke maatregelen De Rooyse Wissel toepast om de aanwezigheid van contrabande binnen het FPC te voorkomen. Vervolgens gaat de Inspectie aan de hand van haar bevindingen na óf en in welke mate de inhoud van de uitzending een reële weergave is van de gang van zaken in het FPC. Het resultaat van dit onderzoek beoogt uiteraard ook een bijdrage te leveren aan het – zonodig – verbeteren van de maatregelen die contrabande binnen het FPC tegengaan.

Met dit onderzoek is de Inspectie VenJ geconfronteerd met de moeilijke en dubbelzinnige opdracht die FPC's binnen het Nederlandse sanctiestelsel hebben. De samenleving verwacht enerzijds dat de tot een tbs-maatregel veroordeelde justitiabelen veilig zijn ingesloten en daardoor geen maatschappelijk risico meer vormen. Aan de andere kant hebben de FPC's de opdracht om de justitiabelen zodanig te begeleiden en te behandelen dat zij op termijn weer deel zijn van die samenleving. Dat kan niet anders dan in nauwgezette verbinding van FPC en samenleving met elkaar. Aan dit proces zijn hoe dan ook risico's verbonden. Dit rapport maakt een aantal van deze risico's inzichtelijk.

J.G. Bos

Hoofd van de Inspectie Veiligheid en Justitie

Samenvatting

Inleiding

Dit rapport biedt een inkijk in de risico's van het complexe samenspel en zeker ook het spanningsveld tussen forensisch psychiatrisch centrum (FPC) De Rooyse Wissel en de vrije samenleving.

Bij dat samenspel is een zorgvuldig begeleide en geleidelijke overgang van tbs-gestelden vanuit het gesloten FPC naar de vrije samenleving een belangrijk, zo niet hét belangrijkste, instrument om, voor zowel tbs-gestelde als FPC, de behandeldoelstellingen te bereiken. Dit proces gaat met vallen en opstaan voor de tbs-gestelde, en daarmee ook voor het FPC. In een meerderheid van de gevallen gaat het goed en lukt het om de tbs-gestelde, vaak nog omringd met extramurale zorg en begeleiding, weer voet aan de grond te laten krijgen in het reguliere maatschappelijk leven. Soms gaat het ook mis, zowel voor tbs-gestelde als FPC.

De tbs-gestelde is teleurgesteld dat de behandeling stagneert, dat het (even) niet lukt om met de behandeling verder te komen. Het zo belangrijke doel om als burger weer deel te kunnen zijn van de vrije maatschappij lijkt dan weer ver(der) weg of zelfs onbereikbaar. Als het FPC en tbs-gestelde dan niet lukt om de teleurstelling van de vertraging door de terugval in te kaderen kan er onbegrip, frictie en animositeit tussen tbs-gestelde en FPC ontstaan. Voor de casuïstiek die aanleiding is tot dit onderzoek acht de Inspectie VenJ het aannemelijk dat animositeit tussen FPC en tbs-gestelden een voorname bron is.

Binnen het in dit rapport geschetste kader heeft een aantal tbs-gestelden in FPC De Rooyse Wissel de gelegenheid genomen -en gekregen- om de in het algemeen, zeker ook door de Inspectie, aangetroffen goedmoedige en op wederzijds vertrouwen gebaseerde gang van zaken te ontwrichten. Het effect daarvan kent uiteindelijk alleen maar verliezers: de bij de uitzending betrokken tbs-gestelden worden door het FPC voor hun gedragingen verantwoordelijk gesteld wat weer leidt tot terugval in hun behandeling. De niet bij het incident betrokken tbs-gestelden kijken hen eveneens aan en stellen hen verantwoordelijk voor de, in hun ogen: nadelige maatregelen die de kliniek jegens alle tbs-gestelden heeft moeten nemen om de met dit onderzoek geconstateerde risico's te beperken. Naar het oordeel van de Inspectie VenJ zijn de maatregelen als gevolg van dit incident onvermijdbaar en noodzakelijk.

Toetsingskader

Bij dit onderzoek maakt de Inspectie gebruik van een toetsingskader dat gebaseerd is op het uitgangspunt dat tbs-gestelden in een FPC niet over contrabande mogen en kunnen beschikken. De normen cq. verwachtingen in dit toetsingskader zijn ontleend aan eerder door de Inspectie VenJ ontwikkelde en toegepaste toetsingskaders bij vergelijkbaar onderzoek binnen een forensische setting. Deze zijn ten behoeve van dit onderzoek aangevuld en verdiept met normen en verwachtingen waarvan de naleving – in samenhang met andere maatregelen – kan bijdragen aan het voorkomen van de aanwezigheid van contrabande. De Inspectie weegt de samenhang tussen de door het FPC getroffen maatregelen bij haar conclusies mee. Kanttekening is dat de beginselenwet verpleging ter beschikking gestelden geen wettelijke grondslag biedt voor de vormgeving van de toegangscontrole van FPC's; dit is een bevoegdheid voor het hoofd van de inrichting¹. Als zodanig beoordeelt dit toetsingskader de maatregelen die door FPC De Rooyse Wissel zonder wettelijke grondslag zijn getroffen. Het voornemen van de Inspectie VenJ is om op korte termijn alle FPC's op hun maatregelen tegen contrabande te onderzoeken. Het voor onderhavig onderzoek gehanteerde toetsingskader is daarbij dan uitgangspunt.

Onderzoeksvraag

De leidende vraag van dit onderzoek is: treft FPC De Rooyse Wissel afdoende maatregelen om de beschikbaarheid van contrabande binnen het FPC te voorkomen?

Bevindingen

Beveiligingsprocessen

De Inspectie VenJ is allereerst nagegaan welke maatregelen FPC De Rooyse Wissel treft ter voorkoming van de aanwezigheid van contrabande binnen het FPC en beoordeelt de effectiviteit daarvan.

De Inspectie IVenJ onderscheidt daarbij de volgende processen:

Omtrekbeveiliging

Ten aanzien van de omtrekbeveiliging stelt de Inspectie vast dat deze nog een aantal kwetsbaarheden kent op die locaties waar het hekwerk van buitenaf vrijwel ongezien benaderbaar is en activiteiten van tbs-gestelden nabij het hekwerk zonder direct toezicht plaatsvinden. Het gaat dan met

¹ In de wet Forensische Zorg, die naar verwachting per 1 januari 2015 in werking treedt, is in artikel 7.7 een wettelijke grondslag opgenomen voor de toegangscontrole van bezoekers en personeel.

name om activiteiten op het sportveld en op de patio's van de woonafdelingen.

Toegangscontrole

De Inspectie concludeert dat de toegangscontrole van personen die, inclusief hun bagage, via de hoofdentree toegang tot het FPC krijgen, het afgelopen jaar aanmerkelijk is verbeterd. Allereerst door de maatregel om tbs-gestelden die met begeleid verlof gaan bij terugkomst in het FPC altijd aan een door medewerkers receptie/beveiliging uitgevoerde toegangscontrole te onderwerpen. Maar ook door de recente maatregel om, vanwege de commotie rond de tv-uitzending, alle personeel en functionele bezoekers voortaan aan toegangscontrole te onderwerpen. Al langere tijd zet De Rooyse Wissel met regelmaat drugshonden in voor de controle van relatiebezoek. Desalniettemin kent het toegangsproces nog een aantal kwetsbaarheden. Vooral bij de toegangspoort tot het binnenterrein bij het TLW-gebouw is de toegangscontrole indirect en wordt op toegelaten voertuigen en inhoud naar het oordeel van de Inspectie niet of nauwelijks controle uitgeoefend.

Dit komt ook omdat niet duidelijk is hoe dat moet gebeuren.

Controle post

De controle op voor tbs-gestelden binnenkomende post was tot voor kort minimaal. TBS-gestelden gaven de Inspectie aan dat zij op deze wijze tamelijk gemakkelijk in het bezit kwamen van -ondermeer- (papier)geld. Sinds enige tijd is de controle van post aanmerkelijk verbeterd en wordt -bij vermoeden van contrabande- ook geprivilegieerde post in het bijzijn van de geadresseerde tbs-gestelde gecontroleerd.

Interne controles

Voor wat betreft kamercontroles stelt de Inspectie vast dat er een heldere instructie is met daarin beschreven de frequentie en de wijze waarop kamercontroles uitgevoerd dienen te worden. Ook het controleren van overige ruimtes is daarin gedetailleerd beschreven. Deze instructie is echter niet bij iedereen bekend. In de praktijk ligt de frequentie van kamercontroles duidelijk lager dan de instructie aangeeft. Afdelingscontroles als beschreven in de instructie worden niet frequent uitgevoerd. Wel zet het FPC sinds enige tijd honden in voor het vinden van drugs op de woonafdelingen. Bij deze controles wordt doorgaans niet veel drugs gevonden. De Inspectie plaatst vraagtekens bij de kwaliteit van de uitvoering van reguliere kamercontroles. Zo ontbreekt het aan specifieke training, consequent gebruik van checklists en tijd om een kamer grondig te doorzoeken. Kamercontroles worden wel planmatig uitgevoerd en er wordt een goede registratie van bijgehouden.

De registratie van urinecontroles is ook op orde. De uitslagen van de controles laten echter zien dat er drugs in het FPC aanwezig is; in de meeste gevallen gaat het daarbij om cannabis. De Inspectie VenJ is van mening dat het drugsbezit cq. gebruik van tbs-gestelden nog wel effectiever kan worden aangepakt.

Tbs-gestelden ontvangen in het FPC relatiebezoek op hun kamer. Voor controle na afloop van het bezoek heeft FPC De Rooyse Wissel geen specifiek beleid of instructies opgesteld. Deze controle lijkt in de praktijk, anders dan op indicatie, ook weinig voor te komen. Voor de controle van tbs-gestelden, na persoonlijk contact als gevolg van individueel bezoek met tbs-gestelden elders in de inrichting², geldt hetzelfde. Het komt niet vaak voor dat zij na dit contact gecontroleerd worden en dan ligt er vrijwel altijd een indicatie aan ten grondslag. Op afdelingsniveau wordt per tbs-gestelde altijd een afgewogen besluit genomen over de toe te kennen vrijheden. Het risico op betrokkenheid bij de overdracht van contrabande is een onderdeel van de afweging. Op afdelingsniveau is ook inzichtelijk welke vrijheden per tbs-gestelde zijn toegekend. Het ontbreekt binnen het FPC aan een beleidsvisie waarin beschreven is op grond van welke criteria tbs-gestelden met elkaar in contact kunnen komen en hoe daarbij risico's, waaronder de overdracht van contrabande, beheerst worden.

Toezicht op de woonafdeling

Ten aanzien van de aanwezigheid van personeel op de afdeling constateert de Inspectie dat het eerder uitzondering dan regel is dat tbs-gestelden uitgesloten zijn wanneer personeel niet op de afdeling aanwezig is. Toch komt het op de meeste afdelingen wel eens voor. Maar uitsluitend nadat personeel heeft ingeschat dat dit niet tot onaanvaardbare veiligheidsrisico's leidt. Tbs-gestelden zijn dan alleen op de afdeling en in de gelegenheid om contrabande aan elkaar over te dragen. Dat is echter ook zo als personeel wel op de afdeling aanwezig is, bijvoorbeeld in de teamkamer, maar niet op de groep. Sociotherapeuten die zich in de teamkamer bevinden hebben immers geen zicht op wat zich op de gang en op de kamers van tbs-gestelden afspeelt. Ook is dan niet duidelijk wie bij wie op de kamer verblijft en hoe lang dit duurt. Door gebrek aan zicht op de tbs-gestelden kan zich bovendien eerder de situatie voordoen dat uitgeleend keukengerei of gereedschap meegenomen wordt naar de eigen kamer. De Inspectie signaleert dat het risico op de woonafdeling vooral zit in het gebrek aan zicht op de tbs-gestelden. De voorwaarden die verbonden zijn aan het uitlenen van gebruiksartikelen zijn duidelijk en de inzet van een controlebord is een effectief middel om te waarborgen dat deze artikelen steeds op

² Individueel bezoek is een interne bezoekmodaliteit binnen De Rooyse Wissel.

het afgesproken tijdstip worden ingeleverd dan wel aanwezig zijn. Het gebrek aan zicht op de tbs-gestelden draagt ertoe bij dat ook de aan hen uitgeleende goederen onvoldoende in beeld zijn. Als personeel niet op de groep is neemt het bovendien minder goed de sociale interactie tussen tbs-gestelden waar, waardoor de behandeling minder gericht ingezet kan worden om de sociale veiligheid te waarborgen. Inmiddels is FPC De Rooyse Wissel een traject gestart om meer accent te leggen op participatie van sociotherapeuten op de groep met tegelijkertijd een reductie van de hoeveelheid (rapportage)werk dat op de teamkamer verricht (moet) worden. De Inspectie vindt dit een goed initiatief.

TV-uitzending

De Inspectie is nagegaan of onomstotelijk vast staat dat de in de reportage getoonde en genoemde contrabande in het FPC aanwezig was en of de getoonde en genoemde handelingen hebben plaatsgevonden. Tevens ging de Inspectie na of de hiervoor beschreven maatregelen afdoende konden voorkomen dat tbs-gestelden in De Rooyse Wissel de beschikking hadden over contrabande.

Mobiele telefoons

Ten aanzien van het visuele contact tussen journalist en tbs-gestelde, tijdens een gesprek dat zij per mobiele telefoon met elkaar voerden, staat vast dat dit heeft plaatsgevonden en dat dit op het moment dat dit contact plaats had niet is opgemerkt door het personeel.

Ook de aanwezigheid van als contrabande aangemerkte mobiele telefoons, waarmee de in de reportage getoonde opnames zijn gemaakt, staat vast. Ook hiervoor geldt dat het bezit en gebruik door personeel niet is opgemerkt. Uitgebreide zoekacties tonen aan dat rond de periode van de tv-uitzending ten minste zes illegale telefoons op de woonafdelingen aanwezig waren. Er zijn geen aanwijzingen om te vermoeden dat medewerkers bij de invoer van deze telefoons betrokken zijn geweest.

Messen

De in de reportage getoonde messen zijn messen waar tbs-gestelden binnen FPC De Rooyse Wissel onder voorwaarden over mogen beschikken. Ze gebruiken deze messen om de maaltijd te bereiden. De messen worden voor een bepaalde periode uitgeleend en mogen niet meegenomen worden naar de kamer. Vast is komen te staan dat dit in strijd met de regels wel is gebeurd, zonder dat dit is opgemerkt door personeel. Het is niet vast komen te staan dat tbs-gestelden de messen gedurende meerdere dagen achtereen onder zich hadden. Aannemelijk is, gelet op de bestaande procedures, dat de messen steeds aan het einde van een dienst of aan het einde van de dag

weer zijn ingeleverd. De in de reportage getoonde messen zijn thans niet meer in gebruik. Kleinere messen worden nog wel uitgeleend.

Overige contrabande

Op basis van de beelden en gesprekken die de Inspectie VenJ heeft gevoerd met medewerkers en tbs-gestelden kan niet met zekerheid gesteld worden dat de getoonde drugs, het geld en sigaretten echt waren.

Omdat het echter vaststaat dat de mobiele telefoons van buiten de inrichting in het bezit van tbs-gestelden op de woonafdeling zijn gekomen, kan het ook niet uitgesloten worden dat andere objecten of middelen op een gelijke wijze de inrichting binnen kwamen.

Mogelijke aanvoerroutes

Omdat tot februari 2014 tbs-gestelden die met begeleid verlof gingen niet gecontroleerd werden bij terugkomst in het FPC, is aannemelijk dat dit een voor de hand liggende methode is geweest om contrabande in te voeren.

Omdat personeel destijds ook niet gecontroleerd werd kan niet uitgesloten worden dat contrabande, al dan niet bewust, via personeel de inrichting in kwam. Ook de wijze waarop bezoek gecontroleerd werd sluit niet uit dat bezoekers contrabande de inrichting in konden brengen. Geld, drugs en andere niet metaalhoudende contrabande die op of in het lichaam gedragen werden konden en kunnen immers niet gedetecteerd worden. Ten aanzien van het bestrijden van drugs ging sedert begin 2013 al wel een preventieve werking uit van de regelmatige aanwezigheid van drugshonden bij de controle van relatiebezoek en, later, van de afdelingen.

Een laatste wijze die de Inspectie VenJ mogelijk acht waarop contrabande het FPC binnengebracht kon worden is door deze over het hekwerk te gooien. Het, ook in de avonduren, door tbs-gestelden onbegeleid gebruik maken van binnenplaatsen die zich op werpafstand van buiten het FPC gelegen terrein bevinden, kan als risico worden aangemerkt. Zeker ook omdat het betreffende (buiten)terrein relatief eenvoudig toegankelijk is, er vanuit het FPC geen permanent toezicht is op wat zich op dit terrein afspeelt en binnenplaatsen niet regelmatig door personeel gecontroleerd worden op de aanwezigheid van contrabande.

Hoofdconclusie

Het is nagenoeg onmogelijk om te voorkomen dat contrabande aanwezig is binnen een instelling waar personen gedwongen verblijven. Als de overheid de verantwoordelijkheid voor deze aan haar zorg toevertrouwde personen in handen legt van een daarvoor geoutilleerde professionele instelling, dient deze er wel voor zorg te dragen dat de beschikbaarheid van contrabande en de schadelijke effecten daarvan tot een minimum beperkt zijn. De Inspectie vindt dat FPC De Rooyse Wissel meer had kunnen doen om te

voorkomen dat tbs-gestelden binnen het FPC de beschikking hadden over contrabande. De kans was dan ook kleiner geweest dat de bij de uitzending betrokken tbs-gestelden de getoonde beelden hadden kunnen maken. Als het al tot een uitzending was gekomen, dan was de impact daarvan naar alle waarschijnlijkheid kleiner geweest.

De Inspectie constateert dat het beeld dat in de reportage neergezet wordt in ieder geval ten dele correct is. De in de reportage getoonde messen werden weliswaar door het FPC beschikbaar gesteld, maar hadden niet aanwezig mogen zijn op de kamers van tbs-gestelden. Bovendien staat vast dat tbs-gestelden op beveiligde interne afdelingen de beschikking hadden over mobiele telefoons. Van de overige getoonde contrabande kan niet met zekerheid gesteld worden dat deze echt was. Gelet op het tekortschieten van (de uitvoering van) een aantal veiligheidsmaatregelen kan echter niet uitgesloten worden dat dergelijke contrabande op dat moment in FPC De Rooyse Wissel aanwezig was. Uitslagen van urinecontroles bevestigen dit in ieder geval ten aanzien van de aanwezigheid van cannabis.

De Inspectie constateert tegelijkertijd dat FPC De Rooyse Wissel vanaf 2013 -en in het bijzonder de eerste helft van 2014- belangrijke maatregelen heeft getroffen die de mogelijkheid tot invoer van contrabande significant beperken. Het gaat dan met name om het realiseren van de toegangscontroles voor tbs-gestelden die met begeleid verlof zijn geweest, de controle van personeel en bezoekers en de inzet van drugshonden. Ook het bij de receptie/beveiliging onderbrengen van een aantal essentiële controletaken vindt de Inspectie een goede ontwikkeling.

Ten aanzien van het beperken van de invoer is er echter ook nog een aantal aandachtspunten dat moet worden opgepakt. Dit geldt ook voor de interne maatregelen die gericht moeten zijn op het onderkennen van contrabande in het bezit van tbs-gestelden binnen het FPC. Inzicht in de risico's en een vertaling daarvan in gericht beleid is een belangrijke voorwaarde om de aanwezigheid van contrabande verder te beperken. De in dit rapport naar voren gebrachte risico's kunnen daar aan bijdragen.

1 Inleiding

Aanleiding

Op woensdag 23 april 2014 is in het journalistieke tv-programma 'Dit is de dag' van de EO uitvoerig ingegaan op de aanwezigheid van contrabande in forensisch psychiatrisch centrum (FPC) De Rooyse Wissel te Venray. Onder contrabande verstaat de Inspectie VenJ: objecten of middelen die een risico zijn voor de veiligheid binnen het FPC en waarvan het bezit in strijd is met wettelijke bepalingen of door het FPC nader gestelde regels. Uit dit programma werd duidelijk dat een aantal in de kliniek verblijvende tbs-gestelden kennelijk de beschikking had over mobiele (smart)telefoons, koksmessen, drugs, grote hoeveelheden sigarettenpakjes en contant geld. Daarnaast hadden zij kennelijk de gelegenheid gehad om dit alles op hun kamer en woonafdeling, zonder dat personeel dit opmerkte, te filmen en konden zij met een mobiele telefoon vrijelijk rechtstreeks contact hebben met een journalist die zich buiten het FPC bevond.

Delen van de gesprekken zijn zowel door de journalist als de betrokken tbs-gestelden gefilmd en uitgezonden in het tv-programma.

De vooraankondiging van deze uitzending was voor de staatssecretaris van Veiligheid en Justitie aanleiding de Inspectie Veiligheid en Justitie (VenJ) te verzoeken nader onderzoek te doen naar de feiten en omstandigheden die leidden tot deze uitzending.

Doel

Het doel van dit onderzoek is om inzicht te krijgen in de maatregelen die FPC De Rooyse Wissel treft om het door tbs-gestelden voorhanden hebben van contrabande tegen te gaan en na te gaan of deze maatregelen effectief zijn.

Onderzoeksvraag

De leidende vraag van dit onderzoek is: treft FPC De Rooyse Wissel afdoende maatregelen om de beschikbaarheid van contrabande binnen het FPC te voorkomen?

Aan de hand van het antwoord op deze vraag analyseert de Inspectie vervolgens of het FPC voldoende maatregelen trof om te voorkomen dat de in de tv-uitzending getoonde contrabande feitelijk ook beschikbaar was in het FPC.

Opzet

Om de onderzoeksvraag te beantwoorden onderscheidt de Inspectie VenJ een aantal veiligheidsprocessen dat bijdraagt aan het weren van contrabande binnen een FPC. Uitgangspunt daarbij is de route die contrabande veelal volgt: van buiten het FPC naar beschikbaarheid binnen het FPC.

Het gaat om de volgende processen:

- Omtrekbeveiliging
- Toegangscontrole
- Controle post
- Interne controles
- Toezicht op de woonafdeling

De Inspectie beschrijft en beoordeelt in dit rapport de maatregelen die zij ten aanzien van deze processen in De Rooyse Wissel aantrof. Zij kijkt daarbij met name vanuit de perspectieven beleid en uitvoering: welke maatregelen zijn er, hoe zijn ze vastgelegd en hoe vinden zij toepassing. Vervolgens analyseert de Inspectie aan de hand van de aangetroffen maatregelen de reportage die aanleiding is tot dit onderzoek en beantwoordt daarbij de vragen of onomstotelijk vast staat dat de in de reportage getoonde en genoemde contrabande aanwezig was en of de getoonde genoemde handelingen hebben plaatsgevonden.

Toetsingskader

Bij dit onderzoek maakt de Inspectie gebruik van een toetsingskader dat gebaseerd is op het uitgangspunt dat tbs-gestelden in een FPC niet over contrabande mogen en kunnen beschikken. De normen cq. verwachtingen in dit toetsingskader zijn ontleend aan eerder door de Inspectie VenJ ontwikkelde en toegepaste toetsingskaders bij vergelijkbaar onderzoek binnen een forensische setting³. Deze zijn ten behoeve van dit onderzoek aangevuld en verdiept met normen en verwachtingen waarvan de naleving – in samenhang met andere maatregelen – kan bijdragen aan het voorkomen van de aanwezigheid van contrabande. De Inspectie weegt de samenhang tussen de door het FPC getroffen maatregelen bij haar conclusies mee. Kanttekening is dat de beginselenwet verpleging ter beschikking gestelden geen wettelijke grondslag biedt voor de vormgeving

³ Onder andere het toetsingskader doorlichtingen FPC's.

van de toegangscontrole van FPC's; dit is een bevoegdheid voor het hoofd van de inrichting⁴.

Als zodanig beoordeelt dit toetsingskader de maatregelen die door FPC De Rooyse Wissel zonder wettelijke grondslag zijn getroffen. Het voornemen van de Inspectie VenJ is om op korte termijn alle FPC's op hun maatregelen tegen contrabande te onderzoeken. Het voor onderhavig onderzoek gehanteerde toetsingskader is daarbij dan uitgangspunt.

Methode

Voor dit onderzoek heeft de Inspectie vooraf relevante documentatie opgevraagd bij het FPC. Op basis van het toetsingskader en de aangeleverde documentatie zijn interviewlijsten opgemaakt en afgenomen van functionarissen van het FPC en tbs-gestelden in het FPC. De interviewverslagen zijn voor verificatie voorgelegd aan de geïnterviewden. Naast de interviews schouwden de inspecteurs het FPC aan de hand van een controlelijst op de voor het onderzoek relevante veiligheidsvoorzieningen en het gebruik daarvan.

De opbrengst van de documentatie, interviews en schouw vormt, afgezet tegen het toetsingskader, de inhoud van dit rapport.

Reikwijdte

De focus van dit onderzoek is gericht op de maatregelen tegen contrabande binnen de gesloten setting van het FPC. De bevindingen in dit rapport hebben dus geen betrekking op extramurale of semi-extramurale afdelingen zoals de resocialisatie-afdeling Pharos. Daarvoor gelden andere vrijheden en dus andere criteria.

Tijdpad

Op 28 april is het onderzoek telefonisch aangekondigd. Op 7 en 8 mei bezochten drie inspecteurs het FPC waarbij zij relevante veiligheidsvoorzieningen en -processen schouwden en interviews afnamen van functionarissen en tbs-gestelden⁵. Op 12 juni werd het inspectierapport voor wederhoor

⁴ In de wet Forensische Zorg, die naar verwachting per 1 januari 2015 in werking treedt, is in artikel 7.7 een wettelijke grondslag opgenomen voor de toegangscontrole van bezoekers en personeel.

⁵ Zie bijlage 3 voor het programma van de inspectie.

voorgelegd aan de directie van het FPC. Op 30 juni stelde het hoofd van de Inspectie VenJ het rapport vast.

Ander onderzoek

Naast onderhavig onderzoek is FPC De Rooyse Wissel momenteel nog onderdeel van een onderzoek dat de Inspectie VenJ en de Inspectie Gezondheidszorg gezamenlijk doen naar de kritische uitlatingen van een voormalige werknemer van De Rooyse Wissel. Deze liet zich in februari 2014 via diverse media uit over vermeende misstanden in het FPC. Het resultaat van dit onderzoek staat op zichzelf en is niet betrokken in deze rapportage.

Leeswijzer

Hoofdstuk 2 gaat in op de beveiligingsprocessen die het FPC toepast om de invoer en het bezit van contrabande tegen te gaan. Na een korte toelichting op het doel van de bij dat proces getoetste maatregel en wijze van toepassing analyseert en beoordeelt de Inspectie de effectiviteit en mogelijke risico's daarvan. Hoofdstuk 3 gaat in op de tv-uitzending. Het rapport sluit af met een slotbeschouwing en -conclusie in hoofdstuk 4.

2

Beveiligings- processen

Dit hoofdstuk gaat aan de hand van de onderscheiden beveiligingsprocessen na welke maatregelen De Rooyse Wissel toepast om de invoer en het bezit van contrabande in het FPC tegen te gaan. De Inspectie gaat eerst in op het doel van de maatregel en beschrijft vervolgens aan de hand van de bevindingen welke feiten en omstandigheden zij ter zake in De Rooyse Wissel aantroef.

Vervolgens beoordeelt de Inspectie of de aangetroffen maatregelen voldoen aan de verwachtingen van het toetsingskader en geeft aan welke risico's eventueel nog aanwezig zijn. Een algemene conclusie oordeelt over het geheel aan maatregelen dat de Inspectie aantroef.

2.1 Omtrekbeveiliging

Voor een gesloten FPC is een solide uitgevoerde en goed gecontroleerde buitenring noodzakelijk. Alleen op deze wijze kan immers zoveel mogelijk worden voorkomen dat personen, voertuigen en goederen het terrein en de gebouwen van het FPC ongecontroleerd binnenkomen en verlaten.

De Inspectie verwacht daarom dat het FPC beschikt over een goed functionerende omtrekbeveiliging die voorkomt dat contrabande van buiten het FPC wordt doorgegeven aan, of achtergelaten voor, tbs-gestelden binnen het FPC.

Het complex van De Rooyse Wissel ligt aan de voorzijde langs een parkeergebied voor medewerkers en bezoekers van de kliniek. Het parkeergebied vormt een afscheiding met een drukke provinciale weg. De zijanten en achterzijde grenzen aan openbaar toegankelijke groenstroken die deels de scheiding vormen met een naastgelegen zorginstelling. Het gesloten deel van de kliniek is omgeven door een dubbel uitgevoerd hekwerk dat is voorzien van bewegingsdetectie en camera's.

Tijdens het inspectiebezoek ontbreekt, vanwege werkzaamheden, het zicht-afschermende doek op het hekwerk tussen het sportveld en het parkeergebied dat voorkomt dat tbs-gestelden en bezoekers rechtstreeks visueel contact met elkaar hebben. Technische functionarissen van het FPC geven aan dat deze voorziening binnenkort weer wordt aangebracht⁶.

De beelden van de camera's langs de omtrekbeveiliging lezen de medewerkers receptie/beveiliging op monitoren in de receptieruimte uit. De beelden zijn scherp en de meeste camera's hebben een inzoomfunctie. Bij bewegingsdetectie van het hekwerk gaan de camera's automatisch naar de locatie van detectie.

⁶ Tijdens een tussentijds bezoek op 12 juni 2014 constateerde de Inspectie VenJ dat het doek weer was aangebracht.

De medewerkers receptie/beveiliging lopen reguliere rondes binnen de kliniek, maar niet aan de buitenzijde langs het hekwerk. In de interviews wordt de aan de achterzijde grenzende groenstrook vaak genoemd als een potentieel veiligheidsrisico. Omdat de strook vrij toegankelijk is en direct grenst aan de patio's van de afdelingen waar de bewoners dagelijks in de buitenlucht kunnen verblijven, wordt deze locatie meermalen genoemd als een plek waar contrabande over het hek kan worden gegooid. Doordat de patio's als tuin zijn ingericht en zich daar, naast beplanting, ook kleine opstallen bevinden is overgeworpen contrabande moeilijk te traceren op de camerabeelden. Voor de patio's zijn geen nadere of bijzondere beveiligingsmaatregelen van toepassing. Het gebied wordt niet vaker of grondiger doorzocht voor of na het dagelijkse gebruik door tbs-gestelden. Tbs-gestelden die van de patio's terugkomen op de afdelingen worden alleen gecontroleerd als daar een indicatie voor is. Naast de hoofdingang voor personen is het binnenterrein van het FPC te betreden via twee toegangspoorten. Eén is gesitueerd direct naast de hoofdingang en de andere op zo'n 300 meter afstand daarvan bij het gebouw voor tijdsbesteding, leren en werken, het zogenaamde TLW-gebouw. In par. 2.1.2. gaat de Inspectie nader in op de gang van zaken bij toegangsverlening tot het gesloten terrein van de kliniek via deze poorten.

2.2 Toegangscontrole

De Inspectie verwacht dat personeel⁷, bezoekers en tbs-gestelden en de goederen die zij – al dan niet met een voertuig – meevoeren, voordat zij toegang krijgen tot het FPC, gecontroleerd worden op de aanwezigheid van contrabande tenzij zij daar op aanwijsbare gronden van zijn uitgesloten.

2.2.1 Controle hoofdingang

De hoofdingang wordt gebruikt door personeel, bezoekers voor tbs-gestelden, functionele bezoekers en tbs-gestelden die met verlof zijn geweest. De toegangshal van de hoofdingang is door middel van een glazen pui afgescheiden van de ruimte van de receptie. In de hal staan een detectiepoort en bagagescanner opgesteld. Voorts is er een wachtruimte voor bezoekers. Zowel de centrale toegangsdeur (voor deur) als de toegang tot de kliniek worden bediend door het personeel in de receptieruimte. De receptie is dagelijks 24 uur door drie medewerkers bezet.

⁷ Tot nu toe heeft de IVenJ deze verwachting voor de sector forensische zorg van DJI niet zo expliciet geformuleerd ten aanzien van medewerkers van forensische zorginstellingen; voor dit onderzoek - dat zich specifiek richt op de aanwezigheid van contrabande - acht - zij dit wel relevant.

De medewerkers receptie/beveiliging die zijn belast met de controlewerkzaamheden zijn daarvoor opgeleid en getraind. Twee dagen per jaar volgen zij hiervoor trainingdagen en worden zij getoetst. De uitslagen vormen input voor het functioneringsgesprek en de toets wordt gezien als een proeve van bekwaamheid. Voor de bediening van de bagagecontroleapparatuur hebben zij een training van een halve dag gehad. Deze vaardigheid wordt niet herhaald getoetst.

De toegangsprocedure is vastgelegd in de volgende instructies:

- de procedure tassencontrole die het gebruik van de detectiepoort en bagagescanner beschrijft;
- het protocol fouilleren, visiteren en toucheren dat de controle van inkomende tbs-gestelden beschrijft;
- de procedure inzet drugshonden DJI.

2.2.2 Kerngroep veiligheid

Binnen FPC De Rooyse Wissel fungeert sinds enkele jaren een kerngroep veiligheid die is samengesteld uit vertegenwoordigers van verschillende disciplines. De kerngroep initieert en monitort veiligheidsvraagstukken in de kliniek. Mede op initiatief van de kerngroep is in 2013 een discussie op gang gekomen om de toegangscontrole bij de hoofdentree te verbeteren om het risico van -ondermeer- de invoer van contrabande te verkleinen. De aanleiding tot deze discussie was de ervaring van De Rooyse Wissel met hun dependance in Maastricht. De hoofdingang aldaar werd gedeeld met een reguliere penitentiaire inrichting. Om die reden moesten personeel, tbs-gestelden en bezoekers van zowel de penitentiaire inrichting als het FPC bij toegang altijd de (bagage)detectie passeren. De dependance en penitentiaire inrichting zijn inmiddels buiten gebruik.

2.2.3 Controle relatiebezoek

Voorafgaand aan het eerste bezoek worden relaties van tbs-gestelden gescreend door de afdeling forensisch maatschappelijk werk van het FPC. Eenmaal op bezoek worden zij bij de receptie ingeschreven op basis van een geldig legitimatiebewijs en moeten zij door de metaaldetectiepoort. Hun bagage wordt gecontroleerd met de bagagescanner. Bij twijfel over de aanwezigheid van contrabande wordt bezoekers verzocht om mee te werken aan foullering of nadere doorzoeking van hun bagage door medewerkers van de receptie/beveiliging. Sinds begin 2013 zet het FPC op instigatie van de kerngroep veiligheid gemiddeld een keer per maand drugshonden in bij de controle van relatiebezoek van tbs-gestelden. Bij controles wordt niet vaak drugs aangetroffen, maar het komt voor dat bezoekers bij aanwezigheid van de drugshonden besluiten nog even terug naar de auto te lopen. Er lijkt dus in ieder geval een preventieve werking vanuit te gaan.

2.2.4 Controle tbs-gestelden

Op grond van de in 2.2.2. genoemde ervaring in Maastricht initieerde de kerngroep veiligheid ook dat wijzigingen plaatsvonden in de controle van tbs-gestelden na tijdelijk verblijf buiten het FPC. De controle van tbs-gestelden die met onbegeleid verlof zijn geweest werd voorheen deels uitgevoerd door sociotherapeuten. Per februari 2014 is de fouillering en visitatie van het FPC inkomende tbs-gestelden volledig in handen van medewerkers van de receptie/beveiliging.

Een voor de focus van dit onderzoek nog belangrijker wijziging vond eveneens per februari plaats. Tot dan werden tbs-gestelden, die in het kader van het hun toegekende verlof onder begeleiding van medewerkers de kliniek verlieten, uitsluitend op indicatie gefouilleerd en/of gevisiteerd. Vanaf februari worden begeleide verlofgangers bij terugkeer in de kliniek altijd gefouilleerd en op indicatie gevisiteerd door medewerkers van de receptie/beveiliging en zijn de (sociotherapeutisch) begeleiders daar niet meer actief bij betrokken.

2.2.5 Controle personeel en functionele bezoekers

Personeel en functionele bezoekers werden tot voor kort uitsluitend op aanwijzing (van de directie) gecontroleerd. De kerngroep veiligheid bereidde ultimo 2013 een voorstel voor om personeel van het FPC dagelijks at random aan een controle te onderwerpen. Na instemming van de medezeggenschap (OR) was het voornemen om per 1 mei 2014 te starten met een at random controle van personeel⁸. Voorzieningen waren daarvoor inmiddels bij de receptie aangebracht zoals een rood signaleringslampje dat bij de aanmelding van een personeelslid met zijn toegangspas zou oplichten als hij/zij in aanmerking kwam voor een controle door detectiepoort en bagagescan.

De commotie rond de tv-uitzending maakte echter dat de directie besloot dat per direct -en met instemming van de OR- iedereen, dus ook personeel, de toegangscontrole; in casu detectiepoort en bagagescanner, moest passeren. De Inspectie stelt vast dat personeel overwegend positief is over de introductie van de integrale controle voor alle personen die via de hoofdentree toegang krijgen tot de kliniek. 'Het beïnvloedt het veiligheidsgevoel in de kliniek positief' is een door de Inspectie meerdere malen gehoorde opvatting van medewerkers.

⁸ Het voornemen bestond er uit om maximaal 6 personeelsleden per dag te controleren.

2.2.6 Autorisatie personeel

Een aantal personeelsleden is geautoriseerd om een beperkt aantal goederen mee de kliniek in te brengen die, als zij in bezit van tbs-gestelden zouden komen, als contrabande moet worden aangemerkt. De receptie beveiliging heeft een lijst met daarop de namen van de geautoriseerde personen en de goederen waarvoor autorisatie is verleend. In principe is voor drie soorten goederen autorisatie verleend. Dit zijn mobiele telefoons, iPads en laptops. Voorwaarde is wel dat deze goederen niet meegenomen worden in voor tbs-gestelden toegankelijke zones. Hierop is bij het betreden van deze zones geen controle. De mobiele telefoons waarvoor autorisatie is verleend betreffen uitsluitend door de kliniek verstrekte telefoons. Deze zijn herkenbaar en herleidbaar tot de geregistreerde gebruiker. Tot op heden is bij controles op de afdelingen waar tbs-gestelden verblijven nog nooit een dergelijke telefoon aangetroffen.

2.2.7 Controle toegangspoorten

Medewerkers van bedrijven en particulieren die met een voertuig via één van de twee toegangspoorten het terrein willen betreden dienen zich eerst bij de receptie hoofdentree te melden en te legitimeren. Daar moet bekend zijn dat zij komen en tevens dat zij worden verwacht en opgevangen door een medewerker van het FPC.

Na de melding bij de receptie verifieert deze bij de medewerker of afdeling die zorgt voor de opvang bij de poort of de bezoeker met voertuig verwacht wordt. Intussen vervoegt de bezoeker met voertuig zich bij de toegangspoort en meldt zich via de intercom voor toegang. Als de medewerker receptie zich er van vergewist heeft dat bezoeker en voertuig verwacht worden opent hij -op afstand- de poort. Via de camerabeelden wordt vervolgens vastgesteld of opvang van de bezoeker en zijn voertuig door een medewerker van het FPC plaatsvindt.

De voertuigen en daarin aanwezige goederen worden daarbij niet nader gecontroleerd. Eenmaal binnen dienen de bezoekers, gedurende hun aanwezigheid op het terrein van de kliniek, door medewerkers te worden begeleid zodat er geen ongewenst contact met tbs-gestelden mogelijk is. Het voertuig moet, nadat de goederen zijn gelost of geladen, altijd worden afgesloten. Het is niet duidelijk wie verantwoordelijk is voor de controle daarop.

De Inspectie VenJ stelt vast dat de medewerkers die bezoekers via de toegangspoorten ontvangen niet nader zijn of worden geïnstrueerd met

betrekking tot hoe om te gaan met de controle van bezoekers en hun voertuigen.⁹

2.3 Controle van post

Post voor tbs-gestelden kan contrabande bevatten. Door poststukken te controleren voordat deze aan tbs-gestelden overhandigd worden kan contrabande onderschept worden. De Inspectie verwacht dat deze controle daadwerkelijk plaatsvindt.

In de Rooyse Wissel werd post bestemd voor tbs-gestelden tot voor kort niet standaard gecontroleerd. Dit gebeurde op indicatie door de afdelingshoofden. Uit verschillende gesprekken blijkt dat het daardoor relatief eenvoudig was om onder andere contant geld via de post aan tbs-gestelden over te dragen. Door bijvoorbeeld het geld tussen karton te vouwen was het van buiten de enveloppe niet zichtbaar. Het geld zou volgens enkele respondenten als betaalmiddel gebruikt worden voor onder andere de aanschaf van drugs.

Inmiddels wordt post voor tbs-gestelden wél standaard gecontroleerd. De post, inclusief geprivilegieerde post¹⁰, kan -uitsluitend bij vermoeden van misbruik- geopend worden. Bij geprivilegieerde post gebeurt dit in aanwezigheid van de tbs-gestelde. In de huisregels staat alleen beschreven dat de directeur bevoegd is enveloppen of andere poststukken te laten onderzoeken op de aanwezigheid van bijgesloten voorwerpen. De nieuwe werkwijze, waarbij post voor tbs-gestelden standaard gecontroleerd wordt, is niet vastgelegd in een werkinstructie of protocol.

2.4 Interne controles

Naast de omtrekbeveiliging en de toegangscontrole vormen interne controles een belangrijk middel bij het zoveel mogelijk beperken van de aanwezigheid van contrabande in het FPC. Contrabande die, ondanks de bij de ingang en langs de periferie getroffen maatregelen het FPC binnenkomen, kan dan alsnog worden gedetecteerd.

⁹ De Rooyse Wissel liet de Inspectie weten dat de toegangscontrole via de poorten per 10 juni 2014 is aangepast en tbs-gestelden niet meer rechtstreeks in contact komen met personen, goederen en voertuigen die het terrein van de kliniek betreden.

¹⁰ Onder geprivilegieerde post wordt verstaan post afkomstig van o.a. advocaten, gerechtelijke autoriteiten, de raad voor de strafrechtstoepassing en jeugdbescherming.

De Inspectie VenJ verwacht dat het FPC daarom regelmatig controles van kamers en algemene ruimtes en urinecontroles (uc) uitvoert. Ook verwacht de Inspectie VenJ dat tbs-gestelden en hun kamer na onbegeleid bezoek op de kamer tenminste steekproefsgewijs gecontroleerd worden door middel van fouillering en/of visitatie. Voorts dient het FPC maatregelen te treffen die voorkomen dat tbs-gestelden intern contrabande aan elkaar overdragen. Daar waar tbs-gestelden van verschillende afdelingen contact met elkaar hebben dienen, zeker als zij afkomstig zijn van afdelingen met een verschillend beveiligingsniveau, de mogelijkheden tot overdracht zoveel mogelijk beperkt te worden. Dit kan door toezicht en/of controles.

2.4.1 Kamercontroles

Kamercontroles dienen om vast te stellen of op de kamers van tbs-gestelden contrabande aanwezig is. Een frequente en goed uitgevoerde kamercontrole maakt de kans groter dat eventueel aanwezige contrabande daadwerkelijk onderkend wordt.

Uit interviews blijkt dat de frequentie waarmee en de wijze waarop kamercontroles binnen FPC De Rooyse Wissel worden uitgevoerd per afdeling verschilt. De ene afdeling controleert twee keer per jaar op een onaangekondigd moment alle kamers terwijl op andere afdelingen de frequentie individueel afhankelijk is van het behandelplan van de tbs-gestelden. Daarnaast worden op alle afdelingen kamers op indicatie gecontroleerd. De Inspectie VenJ nam een steekproef van de geregistreerde kamerinspecties van een van de afdelingen. Uit deze steekproef bleek dat de kamers op de afdeling Sfinx gemiddeld drie keer per jaar op contrabande gecontroleerd worden. De kamer van een van de tbs-gestelden werd, vanwege een daarvoor bestaande indicatie, aanzienlijk vaker gecontroleerd en is niet in dit gemiddelde meegenomen. Over een periode van vier maanden werd zijn kamer zeventien keer gecontroleerd. In gesprekken met tbs-gestelden, sociotherapeuten en leidinggevenden kwam een vergelijkbaar beeld naar voren. Kamers worden gemiddeld zo'n drie keer per jaar gecontroleerd met voor bepaalde tbs-gestelden uitschieters naar boven. Op alle afdelingen is de kamercontrole planmatig. Van te voren wordt een schema opgesteld met de te controleren kamers en van de controles wordt registratie bijgehouden. Indien er contrabande aangetroffen is wordt dit geregistreerd.

Op alle afdelingen worden de kamercontroles uitgevoerd door de sociotherapeuten. Zelf geven zij aan dat ze hiertoe geen speciale training hebben gehad. Vaardigheden worden aangeleerd door middel van training on the job. Een deel van het personeel maakt gebruik van de checklists voor kamercontroles die zijn opgenomen in het document 'afdelingscontroles op contrabande'. Niet alle personeelsleden zijn hiermee echter bekend. Daarnaast worden potentiële 'nieuwe' verstoppelken tussen de afdelingen

via de mail uitgewisseld. Diverse gesprekspartners gaven aan dat er onvoldoende tijd per kamer is om deze grondig te kunnen controleren.¹¹ Tbs-gestelden gaven aan dat sociotherapeuten onvoldoende getraind zijn om contrabande tijdens een kamerinspectie daadwerkelijk te kunnen vinden en meldden de Inspectie: “ze zien dingen die voor het grijpen liggen over het hoofd.”

Naast de reguliere kamercontroles worden er op indicatie ook drugshonden ingezet voor kamercontroles op de afdelingen. Daarbij wordt niet veel gevonden, maar er gaat volgens medewerkers ook een belangrijke preventieve werking vanuit. Drugshonden worden daarnaast ook ingezet voor controles van overige ruimtes waartoe tbs-gestelden op de afdelingen toegang hebben. Dit gebeurt vaak in combinatie met een spitactie waarbij de hele afdeling gecontroleerd wordt. Dergelijke spitacties vinden per afdeling een tot twee keer per jaar plaats. Er wordt dan relatief weinig contrabande gevonden.¹² De overige ruimtes worden daarbuiten door personeel niet standaard gecontroleerd.

Het beleid voor kamercontroles en overige ruimtes op de afdelingen is vastgelegd in het eerder genoemde document ‘afdelingscontrole op contrabande’. In dit document is voor zowel de kamers van tbs-gestelden als voor de overige ruimtes uitvoerig de werkwijze beschreven en aangegeven welke locaties daarbij speciale aandacht verdienen. Uit het document blijkt dat de frequentie van de controles afhankelijk is van de problematiek van de tbs-gestelden. Voor tbs-gestelden met persoonlijkheidsstoornissen geldt dat de frequentie tweemaal per jaar is en daarnaast op indicatie. Voor tbs-gestelden met psychotische stoornissen dient de frequentie aanzienlijk hoger te liggen. Wenselijk is dat kamers dan eenmaal per maand gecontroleerd worden.

2.4.2 Urinecontrole

Met behulp van urinecontroles kan vastgesteld worden of tbs-gestelden drugs gebruiken. Positieve uitslagen bij tbs-gestelden die al langere tijd niet meer buiten het FPC verbleven hebben kunnen dan aantonen dat er drugs aanwezig zijn binnen het FPC.

Tbs-gestelden met een drugsverleden worden binnen De Rooyse Wissel regelmatig onderworpen aan een urinecontrole. In principe gebeurt dit wekelijks gedurende een periode van zes maanden. Elke zes maanden wordt

¹¹ De Rooyse Wissel hanteert voor kamercontrole een norm van een half uur. Kan een kamer niet binnen een half uur gecontroleerd worden dan heeft de tbs-gestelde te veel spullen op zijn kamer en dient hij een deel van deze spullen uit te voeren.

¹² Zie voorts hoofdstuk 3.

getoetst of voortzetting van de regelmatige controle wenselijk is. Daarnaast controleert de medische dienst tbs-gestelden bij binnenkomst in het FPC, voorafgaande aan en na terugkomst van verlof en op indicatie van het afdelingshoofd. Er is in dat laatste geval altijd een vermoeden van drugsgebruik, bijvoorbeeld omdat het gedrag van de tbs-gestelde daartoe aanleiding geeft. Ook worden tbs-gestelden in De Rooyse Wissel steekproefsgewijs aan een urinecontrole onderworpen. De controles zijn onaangekondigd. Tbs-gestelden worden direct nadat de controle is aangezegd gecontroleerd zodat het niet mogelijk is om de testuitslag te manipuleren. Het is ook mogelijk dat tbs-gestelden onder toezicht een vloeistof met een marker (herkenbare stof) drinken. Niet eerder dan 30 minuten na het nuttigen van deze drank ontvangen ze een maatbeker. Ze kunnen dan zonder direct toezicht urineren waarbij de aanwezigheid van de markerende stof laat zien dat er niet gemanipuleerd is. De uitslagen van urinecontroles laten zien dat er drugs binnen het FPC aanwezig zijn. Er wordt daarbij overwegend op cannabis positief gescoord. Onderstaand schema laat voor 2013 zien hoeveel urinecontroles er zijn afgenomen om drugsgebruik te toetsen en hoeveel van deze controles positief waren. Voor 2014 verwacht het FPC een vergelijkbaar resultaat. Vanwege een wijziging in de registratiemethode kunnen hierover echter geen vergelijkbare gegevens verstrekt worden.

Schema: Urinecontroles ¹³

Jaar	Totaal aantal controles	Ongeoorloofd positief ¹⁴	Percentage ongeoorloofd positief
2013	1066	103	9,7% ¹⁵

De urinecontroles worden met name en frequenter uitgevoerd bij tbs-gestelden met een drugsprobleem. Tbs-gestelden zonder drugsproblemen worden ad random getest. Na een positieve uitslag vinden tenminste twee vervolgoncontroles plaats, opdat de afbouw van ongeoorloofde middelen in het lichaam wordt gevolgd.

¹³ Cijfers afkomstig van FPC De Rooyse Wissel.

¹⁴ Geoorloofde positieve uitslagen zijn in dit schema niet opgenomen. Het betreft enerzijds geoorloofde positieve uitslagen waarbij voorgeschreven medicijngebruik wordt vastgesteld en anderzijds geoorloofde positieve uitslagen van herhaalcontroles volgend op een ongeoorloofd positief resultaat. Deze uitslagen worden als geoorloofd aangemerkt indien een natuurlijke afbouw wordt vastgesteld. De waarden liggen dan weliswaar nog boven de norm, maar er is geen sprake van hernieuwd middelengebruik.

¹⁵ FPC de Rooyse Wissel geeft aan dat in de cijfers de herhaalde metingen bij vier notoire gebruikers zijn verdisconteerd.

De procedure voor het afnemen van urinecontroles is beschreven in het protocol urineonderzoek dat bij de huisregels voor tbs-gestelden is gevoegd. Op afdelings- en inrichtingsniveau is op basis van de uitslagen van urinecontroles geaggregeerde informatie beschikbaar die aanleiding kan vormen tot gerichte acties om de aanwezigheid van drugs op de afdeling te bestrijden.

2.4.3 Controle na bezoek

Relatiebezoek in FPC's is doorgaans op de kamer van de tbs-gestelde zelf. Personeel houdt hierop meestal geen direct toezicht. Wel dient de deur van de kamer van de tbs-gestelde open te staan tijdens het bezoek, zodat personeel op elk moment de situatie kan aanschouwen. Tijdens dit bezoek zonder toezicht is niet uit te sluiten dat bezoekers contrabande overdragen aan tbs-gestelden. Deze contrabande kunnen ze in hun kamer of op of in hun lichaam verbergen. (Steekproefsgewijze) controles van de kamer van de tbs-gestelde en de tbs-gestelde zelf, direct na afloop van bezoek, dragen bij aan het tijdig onderkennen van contrabande.

Ook in FPC de Rooyse Wissel vindt relatiebezoek over het algemeen op de kamer van de tbs-gestelde zelf plaats. De deur dient tijdens bezoek altijd op een kier te staan. Na afloop van bezoek wordt in De Rooyse Wissel de kamer van de tbs-gestelde uitsluitend op indicatie gecontroleerd; dit geldt ook voor de fouillering en/of visitatie van de tbs-gestelde zelf.

De Rooyse Wissel heeft geen specifiek beleid of instructies opgesteld voor het controleren van kamers van tbs-gestelden na bezoek. In de huisregels voor tbs-gestelden is een algemene bepaling opgenomen dat kamers te allen tijde op indicatie of steekproefsgewijs gecontroleerd kunnen worden. Voorafgaande aan de kamercontrole kan de tbs-gestelde tevens gefouilleerd worden. Tbs-gestelden waar de Inspectie VenJ mee sprak gaven aan dat zij na afloop van bezoek nog nooit gefouilleerd of gevisiteerd waren.

2.4.4 Controle na contact met tbs-gestelden elders in het FPC

Daar waar tbs-gestelden (van verschillende afdelingen) met elkaar in contact kunnen komen daar kan contrabande overgedragen en binnen het FPC verspreid worden. Controle van tbs-gestelden voor of na intern contact kan bijdragen aan het voorkomen van overdracht van contrabande. Een goede relationele beveiliging geeft informatie over potentiële risico's en kan een indicatie tot controle geven. Een aanvullende steekproefsgewijze controle geeft informatie over de effectiviteit van de aanpak van contrabande binnen het FPC. Bovendien gaat er een belangrijke preventieve werking van uit.

Persoonlijk en daarmee fysiek contact met tbs-gestelden van andere afdelingen is binnen FPC De Rooyse Wissel op verschillende manieren mogelijk. Zo zijn er FPC-brede 'pleinmomenten' op het (in pandige) centrale binnenplein van het FPC, ontmoeten tbs-gestelden van verschillende

afdelingen elkaar bij TLW¹⁶ en op de binnen de hekwerken gelegen buitenplaats, en kunnen tbs-gestelden van verschillende afdelingen bij elkaar op intern kamerbezoek gaan.

Voor alle contactmomenten geldt dat op de afdeling waarvan de tbs-gestelde afkomstig is een inschatting wordt gemaakt of een tbs-gestelde deel kan nemen aan activiteiten waar contact met tbs-gestelden van andere afdelingen mogelijk is. De risico's worden besproken, daar worden voorwaarden aan gekoppeld en er wordt gekeken of dit in het individuele behandelplan past. Afspraken over toegekende vrijheden liggen onder andere vast op het whiteboard op de teamkamer. Hierdoor is op de afdeling snel duidelijk welke vrijheden een tbs-gestelde heeft.

De meeste tbs-gestelden kunnen deelnemen aan het dagelijks samenkomen op het plein. Afhankelijk van de toegekende vrijheden is dit begeleid of onbegeleid. Binnen het FPC wordt het samenzijn op het plein door diverse gesprekspartners genoemd als een moment waarop contrabande waarschijnlijk wordt overgedragen. Er is wel visueel toezicht, maar dit is volgens hen niet altijd toereikend om dit te voorkomen. Bovendien worden tbs-gestelden voorafgaande aan of na afloop van de pleinbijeenkomst niet standaard of steekproefsgewijs gefouilleerd. Hetzelfde geldt voor de tbs-gestelden die naar het TLW of de buitenplaats gaan of daarvandaan terugkeren naar de afdeling. Fouilleren vindt uitsluitend op indicatie plaats. Bijvoorbeeld wanneer personeel verdacht gedrag waarneemt of bepaalde tbs-gestelden ineens bovengemiddeld contact met elkaar hebben.

Een ander moment dat genoemd wordt als mogelijk overdrachtsmoment van contrabande is het interne kamerbezoek. Dit interne kamerbezoek, waarbij tbs-gestelden van verschillende afdelingen bij elkaar op bezoek gaan is gebonden aan een aantal voorwaarden. Zo is dit slechts mogelijk nadat het is besproken in de multidisciplinaire overleggen van beide teams en beide hoofden behandeling instemming hebben verleend. Er wordt restrictief omgegaan met het toekennen van een interne bezoekenregeling aan tbs-gestelden die bekend zijn vanwege handel in drugs. Ook voor intern bezoek geldt echter dat tbs-gestelden voorafgaand aan of na afloop van dit bezoek uitsluitend op indicatie gefouilleerd worden. Tbs-gestelden gaven desgevraagd aan na afloop van intern bezoek nog nooit gefouilleerd te zijn. Het beleid van FPC De Rooyse Wissel is dat tbs-gestelden uitsluitend op indicatie gecontroleerd worden als zij terugkomen van activiteiten buiten de afdeling. Onderzoek op indicatie vindt plaats bij opvallend c.q. afwijkend gedrag en bij een vermoeden van handel in en/of bezit van contrabande of verdenkingen gelet op het belang van de handhaving van de orde en

¹⁶ TLW is de afkorting voor tijdsbesteding, leren en werken. Een activiteitenblok waar de tbs-gestelden aan kunnen deelnemen als onderdeel van hun behandeling.

veiligheid in de kliniek. Daarbij kan ook de kamer aan een controle worden onderworpen.

Het ontbreekt binnen het FPC aan een beleidsvisie waarin helder beschreven is op grond van welke criteria tbs-gestelden met elkaar in contact kunnen komen en hoe daarbij risico's, waaronder de overdracht van contrabande, beheerst worden.

2.5 Toezicht op de afdeling

Naast de eerder besproken controlemiddelen heeft ook het toezicht op de woonafdeling een belangrijke rol in het tijdig onderkennen van eventueel aanwezige contrabande. Als personeel aanwezig is en zicht heeft op de tbs-gestelden en de processen die zich binnen de populatie afspelen kan het tijdig en doelgericht interveniëren. Als er daarnaast duidelijke afspraken gemaakt worden over het uitlenen van keukengerei en gereedschap en personeel er op toeziet dat afspraken nagekomen worden, kunnen tbs-gestelden deze artikelen niet voor andere doeleinden aanwenden.

2.5.1 Aanwezigheid personeel

Doordat personeel aanwezig is op de woonafdeling en zicht heeft op wat zich tussen tbs-gestelden afspeelt kan het beter en sneller onderkennen dat tbs-gestelden contrabande onder zich hebben of aan mede tbs-gestelden overdragen.

In FPC De Rooyse Wissel zijn tbs-gestelden die op de afdelingen binnen het beveiligde deel van het FPC verblijven doorgaans tussen 22.00 uur 's avonds en 8.15 uur 's ochtends ingesloten op de eigen kamer. Buiten deze uren kunnen ze buiten de eigen kamer op de afdeling verblijven of elders in het FPC aan programma's deelnemen. Voor twee interne afdelingen geldt een afwijkend rooster. Op de afdeling Isis zijn tbs-gestelden tussen 21.00 en 8.15 uur ingesloten en daarnaast gedurende drie blokken van een uur overdag. Op de afdeling Siwa zijn tbs-gestelden van 21.30 tot 8.15 uur ingesloten en dienen zij gedurende twee blokken van een uur overdag op de kamer te verblijven. De kamer gaat gedurende deze twee blokken niet op slot. Voor alle afdelingen geldt als uitgangspunt dat indien de tbs-gestelden niet ingesloten zijn er op de afdeling personeel aanwezig is. In de praktijk is dit doorgaans ook zo, maar het komt weleens voor dat tbs-gestelden uitgesloten zijn en alleen op de afdeling verblijven. Bijvoorbeeld als tbs-gestelden die met verlof zijn geweest door de sociotherapeuten opgehaald dienen te worden en tegelijkertijd elders een tbs-gestelde begeleid dient te worden. Dit is in voorkomend geval gedurende een zo kort mogelijke periode en steeds op basis van een afgewogen inschatting van de risico's. Op de meeste afdelingen worden tbs-gestelden maximaal 15 minuten alleen op de

afdeling gelaten. Op een van de afdelingen wordt tot een half uur acceptabel geacht. Indien de inschatting is dat tbs-gestelden niet alleen op de afdeling kunnen achterblijven gebeurt dit niet. Aanwezigheid heeft dan prioriteit boven het uitvoeren van andere taken.

Een van de maandcommissarissen van de Commissie van Toezicht gaf aan dat hij tijdens zijn bezoeken aan het FPC vrijwel nooit een afdeling zonder personeel aantreft. Wel wordt door maandcommissarissen regelmatig geconstateerd dat personeel op de teamkamer is en niet in het voor tbs-gestelden toegankelijk deel van de woonafdeling. Vanuit de teamkamer is er goed zicht op de woonkamer en de keuken, maar niet op de gang waaraan de kamers van de tbs-gestelden liggen. Mede omdat de sociale veiligheid gebaat is bij contact met tbs-gestelden heeft de Commissie van Toezicht dit onderwerp aan de orde gesteld in het reguliere maandelijks overleg met de directie van FPC De Rooyse Wissel. Het FPC heeft dit meegenomen in het project 'Herinrichting sociotherapie'. In dat project staat het bevorderen van methodische sociotherapeutische interventies en face-to-face contact met tbs-gestelden centraal. Als leidende principes voor het project gelden: vereenvoudigen van werkprocessen; efficiënter werken en meer autonomie op maat voor tbs-gestelden. In maart 2014 heeft dit geleid tot een aantal aanbevelingen die vertaald zijn naar concrete acties. Zo is bijvoorbeeld een afdelingsmanager benoemd als proceseigenaar voor het versimpelen van werkprocessen.

Voor personeel is niet expliciet vastgelegd in welke mate zij op de groep aanwezig dient te zijn. In de afdelingsbeschrijving van bijvoorbeeld afdeling Luxor is wel beschreven dat het belangrijk is dat er personeel op de groep aanwezig is omdat men dan, met name uit oogpunt van veiligheid, weet wat er binnen de leefgroep speelt.

2.5.2 Verblijf in kamers tbs-gestelden

Locaties waar tbs-gestelden gezamenlijk zonder toezicht van personeel kunnen verblijven vormen een verhoogd risico voor het ongezien overdragen van contrabande. Personeel dient zich daarvan bewust te zijn en hier extra aandacht aan te geven.

Het is voor tbs-gestelden die geen restricties zijn opgelegd (zoals een kamerprogramma) toegestaan op de eigen afdeling samen met andere tbs-gestelden op de kamer te verblijven. Dit geldt uitsluitend gedurende de periode dat ze niet ingesloten zijn en de deur dient dan wel altijd op een kier te blijven. Bovendien ziet personeel er op toe dat bepaalde tbs-gestelden niet teveel naar elkaar toegroeien en zich onttrekken aan het groepsproces. Het is, doordat er vanuit de teamkamer geen zicht is op de gang waaraan de kamers van tbs-gestelden liggen en personeel niet altijd op de afdeling aanwezig is, niet altijd mogelijk om dit goed in het oog te houden.

2.5.3 Uitlenen en beheren keukenmessen

Omdat het doel van de behandeling van tbs-gestelden is dat ze terugkeren in de samenleving wordt binnen de bestaande beperkingen zoveel mogelijk een setting gecreëerd die aansluit bij de omstandigheden in de vrije samenleving. Het zelf eten bereiden met keukengerie en het repareren van defecten op de eigen kamer met gereedschap vormen een onderdeel van de behandeling omdat tbs-gestelden zo leren omgaan met risicovolle objecten. Zouden ze dat niet doen dan is in de visie van FPC's de overgang naar de vrije samenleving te abrupt en het risico op terugval groter. Het toekennen van vrijheden en het leren omgaan met vrijheden brengt echter ook risico's met zich mee. Het is daarom belangrijk deze risico's zoveel mogelijk te beperken. Ten aanzien van het uitlenen van keukengerie en gereedschap betekent dit concreet dat steeds een afgewogen besluit wordt genomen over wat aan wie uitgeleend wordt of toegankelijk is, dat hierover voor alle betrokkenen heldere afspraken worden vastgelegd en dat personeel goed bewaakt dat in overeenstemming met deze afspraken wordt gehandeld.

In FPC De Rooyse Wissel is op elke teamkamer een zogenoemd schaduwbord aanwezig waaraan gebruiksvoorwerpen voor in de keuken en gereedschap hangen. Elk artikel is op het bord getekend zodat duidelijk is waar het dient te hangen. Ook valt het zo meteen op indien een artikel ontbreekt. Tbs-gestelden kunnen aan personeel vragen een artikel te gebruiken. Dit kan bijvoorbeeld een mes zijn voor het bereiden van een maaltijd of een tangetje om iets op de eigen kamer te repareren. De medewerker beoordeelt dan of de betreffende tbs-gestelde het artikel voor het beoogde doel kan en mag gebruiken. Indien dit het geval is wordt tevens afgesproken voor welke periode het gebruikt mag worden. Op de plek van het ontbrekende artikel komt vervolgens een naamkaartje van de gebruiker te hangen zodat ook voor andere medewerkers duidelijk is aan wie het is uitgeleend. In ieder geval aan het einde van de vroege en de late dienst wordt het schaduwbord gecontroleerd op ontbrekende artikelen. Dit gebeurt ook indien personeel kortstondig de afdeling dient te verlaten. In dat laatste geval is de teamkamer altijd afgesloten. Een deurdranger op de deur van de teamkamer zorgt ervoor dat deze automatisch in het slot valt als hij niet wordt opengehouden. Tbs-gestelden mogen, ook als personeel aanwezig is, niet in de teamkamer komen. Zij hebben dus nooit ongemerkt toegang tot de op het schaduwbord aanwezige artikelen.

Messen mogen niet meegenomen worden naar de eigen kamer. In de praktijk is het echter wel mogelijk om dit te doen gedurende de periode dat een mes is uitgeleend. Medewerkers hebben daar geen permanent zicht op. Een enkele tbs-gestelde geeft aan dat er niet altijd strikt gecontroleerd wordt op uitgeleende goederen. Zo zouden messen weleens in een lade belanden of in de vaatwasser blijven zitten. Personeel spreekt dit echter tegen.

De procedure voor het uitlenen en beheren van gebruiksartikelen is voor personeel beschreven in de schaduwbord afsprakeninstructie. Zo dienen messen in de keuken te blijven en mag er niets uitgeleend zijn als personeel de afdeling dient te verlaten. De huisregels bevatten hierover geen voorschriften voor tbs-gestelden. Ook elders is voor tbs-gestelden niet vastgelegd welke regels er gelden ten aanzien van het lenen van keukengerei en gereedschap.

2.6 Conclusie

In dit hoofdstuk stond de vraag centraal welke maatregelen FPC De Rooyse Wissel treft ter voorkoming van de aanwezigheid van contrabande binnen het FPC, en hoe effectief deze maatregelen zijn. De Inspectie IVenJ maakte daarbij een onderscheid in vijf processen. Achtereenvolgens zijn dit: de omtrekbeveiliging, de toegangscontrole, de controle van post, interne controlemaatregelen en als laatste intern toezicht.

Omtrekbeveiliging

Ten aanzien van de omtrekbeveiliging stelt de Inspectie vast dat deze nog een aantal kwetsbaarheden kent op die locaties waar het hekwerk van buitenaf vrijwel ongezien benaderbaar is en activiteiten van tbs-gestelden nabij het hekwerk zonder direct toezicht plaatsvinden. Het gaat dan met name om activiteiten op het sportveld en op de patio's van de woonafdelingen. Vooral ten aanzien van de patio's geven verschillende respondenten aan dat er risico's zijn om ongezien contrabande van het buitenterrein naar de patio's over het hek te werpen en naar binnen te brengen.

Toegangscontrole

De Inspectie concludeert dat de toegangscontrole van personen die, inclusief hun bagage, via de hoofdentree toegang tot het FPC krijgen, het afgelopen jaar aanmerkelijk is verbeterd. Allereerst door de maatregel om tbs-gestelden die met begeleid verlof gaan bij terugkomst in het FPC altijd aan een door medewerkers receptie/beveiliging uitgevoerde toegangscontrole te onderwerpen. Maar ook door de recente maatregel om, vanwege de commotie rond de tv-uitzending, alle personeel en functionele bezoekers voortaan aan toegangscontrole te onderwerpen. Al langere tijd zet De Rooyse Wissel met regelmaat drugshonden in voor de controle van relatiebezoek. Desalniettemin kent het toegangsproces nog een aantal kwetsbaarheden. Vooral bij de toegangspoort tot het binnenterrein bij het TLW-gebouw is de toegangscontrole indirect en wordt op toegelaten

voertuigen en inhoud naar het oordeel van de Inspectie niet of nauwelijks controle uitgeoefend.

Dit komt ook omdat niet duidelijk is hoe dat moet gebeuren.

Controle post

De controle op voor tbs-gestelden binnenkomende post was tot voor kort minimaal. TBS-gestelden gaven de Inspectie aan dat zij op deze wijze tamelijk gemakkelijk in het bezit kwamen van -ondermeer- (papier)geld. Sinds enige tijd is de controle van post aanmerkelijk verbeterd en wordt -bij vermoeden van contrabande- ook geprivilegieerde post in het bijzijn van de geadresseerde tbs-gestelde gecontroleerd.

Interne controles

Voor wat betreft kamercontroles stelt de Inspectie vast dat er een heldere instructie is met daarin beschreven de frequentie en de wijze waarop kamercontroles uitgevoerd dienen te worden. Ook het controleren van overige ruimtes is daarin gedetailleerd beschreven. Deze instructie is echter niet bij iedereen bekend. In de praktijk ligt de frequentie van kamercontroles duidelijk lager dan de instructie aangeeft. Afdelingscontroles als beschreven in de instructie worden niet frequent uitgevoerd. Wel zet het FPC sinds enige tijd honden in voor het vinden van drugs op de woonafdelingen. Bij deze controles wordt doorgaans niet veel drugs gevonden. De Inspectie plaatst vraagtekens bij de kwaliteit van de uitvoering van reguliere kamercontroles. Zo ontbreekt het aan specifieke training, consequent gebruik van checklists en tijd om een kamer grondig te doorzoeken. Kamercontroles worden wel planmatig uitgevoerd en er wordt een goede registratie van bijgehouden.

De registratie van urinecontroles is ook op orde. De uitslagen van de controles laten echter zien dat er drugs in het FPC aanwezig is; in de meeste gevallen gaat het daarbij om cannabis. De Inspectie VenJ is van mening dat het drugsbezit cq. gebruik van tbs-gestelden nog wel effectiever kan worden aangepakt.

Tbs-gestelden ontvangen in het FPC relatiebezoek op hun kamer. Voor controle na afloop van het bezoek heeft FPC De Rooyse Wissel geen specifiek beleid of instructies opgesteld. Deze controle lijkt in de praktijk, anders dan op indicatie, ook weinig voor te komen. Voor de controle van tbs-gestelden, na persoonlijk contact als gevolg van individueel bezoek met tbs-gestelden elders in de inrichting¹⁷, geldt hetzelfde. Het komt niet vaak voor dat zij na dit contact gecontroleerd worden en dan ligt er vrijwel altijd

¹⁷ Individueel bezoek is een interne bezoekmodaliteit binnen De Rooyse Wissel.

een indicatie aan ten grondslag. Op afdelingsniveau wordt per tbs-gestelde altijd een afgewogen besluit genomen over de toe te kennen vrijheden. Het risico op betrokkenheid bij de overdracht van contrabande is een onderdeel van de afweging. Op afdelingsniveau is ook inzichtelijk welke vrijheden per tbs-gestelde zijn toegekend. Het ontbreekt binnen het FPC aan een beleidsvisie waarin beschreven is op grond van welke criteria tbs-gestelden met elkaar in contact kunnen komen en hoe daarbij risico's, waaronder de overdracht van contrabande, beheerst worden.

Toezicht op de woonafdeling

In de paragraaf toezicht op de afdeling werden achtereenvolgens besproken: de aanwezigheid van personeel; de mogelijkheid voor tbs-gestelden om bij elkaar op de kamer te verblijven en het gebruik van keukengerei en gereedschap.

Ten aanzien van de aanwezigheid van personeel op de afdeling constateert de Inspectie dat het eerder uitzondering dan regel is dat tbs-gestelden uitgesloten zijn als personeel niet op de afdeling aanwezig is. Toch komt het op de meeste afdelingen wel eens voor. Maar uitsluitend nadat personeel heeft ingeschat dat dit niet tot onaanvaardbare veiligheidsrisico's leidt. Tbs-gestelden zijn dan wel alleen op de afdeling en in de gelegenheid om contrabande aan elkaar over te dragen. Dat is echter ook zo als personeel wel op de afdeling aanwezig is, bijvoorbeeld in de teamkamer, maar niet op de groep. Sociotherapeuten die zich in de teamkamer bevinden hebben immers geen zicht op wat zich op de gang van de kamers van tbs-gestelden afspeelt. Ook is dan niet duidelijk wie bij wie op de kamer verblijft en hoe lang dit duurt. Door gebrek aan zicht op de tbs-gestelden kan zich bovendien eerder de situatie voordoen dat uitgeleend keukengerei of gereedschap meegenomen wordt naar de eigen kamer. De Inspectie signaleert dat het risico op de woonafdeling vooral zit in het gebrek aan zicht op de tbs-gestelden. De voorwaarden die verbonden zijn aan het uitlenen van gebruiksartikelen lijken voor iedereen duidelijk en de inzet van een controlebord is een effectief middel om te waarborgen dat deze artikelen steeds op het afgesproken tijdstip worden ingeleverd. Maar het gebrek aan zicht op de tbs-gestelden draagt ertoe bij dat ook de aan hen uitgeleende goederen onvoldoende in beeld zijn. Als personeel niet op de groep is neemt het bovendien minder goed de sociale interactie tussen tbs-gestelden waar, waardoor de behandeling minder gericht ingezet kan worden om de sociale veiligheid te waarborgen. Inmiddels is FPC De Rooyse Wissel een traject gestart om meer accent te leggen op participatie van sociotherapeuten op de groep met tegelijkertijd een reductie van de hoeveelheid (rapportage) werk dat op de teamkamer verricht (moet) worden. De Inspectie vindt dit een goed initiatief.

3 TV uitzending

In de week van maandag 21 april 2014 komt FPC de Rooyse Wissel negatief in de publiciteit. Voorbeschouwingen op het tv-programma Dit is de Dag van de EO schetsen het beeld dat er binnen het FPC sprake zou zijn van wantoestanden. In de op woensdag 23 april uitgezonden reportage staan enkele tbs-gestelden centraal die via rechtstreeks contact met een journalist van de EO laten zien dat zij binnen het FPC de beschikking hebben over grote hoeveelheden contrabande.

De Inspectie VenJ gaat in dit hoofdstuk in op de vraag of het beeld dat in de reportage neergezet wordt correct is of zou kunnen zijn. Aan de orde komt of onomstotelijk vast is komen te staan dat de genoemde contrabande aanwezig was of dat de genoemde handelingen hebben plaatsgevonden. Voorts gaat de Inspectie in op de vraag of de door het FPC getroffen maatregelen in de periode dat de opnames gemaakt werden afdoende konden voorkomen dat tbs-gestelden de beschikking hadden over contrabande.

3.1 Reportage en bevindingen IVenJ

3.1.1 Mobiele telefoons/visueel contact

In de reportage hebben tbs-gestelden vanuit het FPC rechtstreeks contact met de journalist van de EO. Het contact vindt plaats met mobiele telefoons en daarnaast is er op enig moment visueel contact tussen een van de tbs-gestelden en de journalist terwijl zij telefonisch met elkaar spreken. De tbs-gestelde bevindt zich op dat moment op zijn eigen kamer en ziet uit over het achter het FPC gelegen terrein vanwaar de journalist met hem spreekt. Camerabeelden leggen dit vast.

In de reportage worden meerdere telefoons getoond. Volgens de tbs-gestelden zou personeel betrokken zijn geweest bij het binnen de inrichting brengen van de telefoons. Met de telefoons maken de tbs-gestelden ook video opnames. De opnames worden de inrichting uitgesmokkeld en ter beschikking gesteld aan de journalist.

De journalist van de EO heeft op verschillende momenten opnames gemaakt rondom het FPC. Hij heeft dit gedaan vanaf het eigen terrein van het FPC en vanaf het niet tot het FPC behorende terrein. Hij heeft geen gehoor gegeven aan het door medewerkers van het FPC gedane verzoek om niet te filmen. De beelden waarop te zien is dat hij visueel contact heeft met de tbs-gestelde zijn gemaakt vanaf een locatie die niet onder permanent cameratoezicht staat van het FPC. De Inspectie VenJ stelde vast dat het, technisch gezien, mogelijk is om de betreffende locatie scherp in beeld te brengen. De daarvoor beschikbare camera -die deel uitmaakt van de omtrekbeveiliging- moet dan wel specifiek op deze locatie worden gericht. Tijdens het visuele contact tussen de tbs-gestelde en de journalist was

hiervan geen sprake. Dat er op dat moment contact is geweest is dan ook niet opgemerkt door personeel van het FPC.

Ook het contact dat via de mobiele telefoons tussen de tbs-gestelden en de journalist plaatsheeft is niet opgemerkt door personeel van het FPC. Het FPC beschikt wel over zogenoemde mobifinders die gebruikt kunnen worden om illegale communicatie per telefoon waar te nemen. Ten tijde van de opnames waren de beschikbare mobifinders technisch niet geschikt om alle in gebruik zijnde netwerken waar te nemen¹⁸.

Dat er binnen het FPC telefoons beschikbaar waren waarmee rechtstreeks contact met de journalist mogelijk was blijkt duidelijk uit de reportage. De Inspectie is nagegaan of de betreffende tbs-gestelden op een buiten de beveiligde ring gelegen reïntegratie-afdeling verbleven waar het bezit van telefoons is toegestaan.

Dit blijkt niet het geval. De tbs-gestelden in de reportage bevonden zich binnen het beveiligde deel van het FPC waar mobiele telefoons niet zijn toegestaan. De aanwezigheid van mobiele telefoons binnen het FPC werd bevestigd tijdens enkele controles in de periode rond de uitzending van de reportage. In totaal zijn toen door personeel zes mobiele telefoons aangetroffen. In maart is een smartphone aangetroffen in een washok na afloop van intern bezoek tussen tbs-gestelden.

Kort voor de uitzending zijn twee telefoons, niet zijnde smartphones, aangetroffen in een geluidsbox op de kamer van een tbs-gestelde tijdens een spitactie waarbij het gehele FPC is doorzocht op contrabande. Twee telefoons, waarvan één smartphone, zijn na de uitzending beschadigd en zonder sim-kaart aangetroffen in de riolering. Een dag na de uitzending werd een smartphone door een tbs-gestelde overhandigd aan afdelingspersoneel.

3.1.2 Betrokkenheid personeel

Naar de betrokkenheid van personeel bij het naar binnensmokkelen van de telefoons heeft het Bureau Integriteit en Veiligheid van DJI onderzoek gedaan. Uit dit onderzoek is gebleken dat er geen aanwijzingen zijn om te vermoeden dat medewerkers hier daadwerkelijk bij betrokken zijn geweest. De bevindingen van de Inspectie sluiten hier bij aan. Berichten over betrokkenheid van personeel hebben alle door de Inspectie VenJ gesproken tbs-gestelden van 'horen zeggen'. Onder personeel is vooral sprake van ongelooft dat collega's hierbij betrokken zijn geweest. Zowel tbs-gestelden

¹⁸ Het gebruik van o.a. het 4G-netwerk kon met het oude model mobifinders niet getraceerd worden. Inmiddels beschikt het FPC over mobifinders waarmee dit wel mogelijk is.

als de geïnterviewde medewerkers beschrijven de beschuldigde collega's in hun handelen naar tbs-gestelden als strikt en normerend. De aantijgingen aan hun adres zouden, volgens collega's en -niet bij de reportage betrokken- tbs-gestelden, uit rancune hebben kunnen plaatsvinden.

De Inspectie VenJ acht het aannemelijk dat een aantal van de mobiele telefoons is binnengebracht door tbs-gestelden die met begeleid verlof gingen. Tot februari 2014 gold voor deze tbs-gestelden bij terugkomst in het FPC namelijk een vrijstelling van controle. Tijdens het begeleid verlof stonden ze immers onder toezicht van personeel van FPC De Rooyse Wissel. Dat toezicht was echter niet altijd continu. Bijvoorbeeld niet tijdens toiletbezoek.

3.1.3 Messen

Op de beelden in de reportage is te zien dat tbs-gestelden op verschillende momenten op de eigen kamer de beschikking hebben over messen van een aanzienlijke omvang. Tijdens een van deze momenten toont een van de tbs-gestelden de messen als hij alleen met zijn gezin op zijn kamer is. De reportage suggereert dat de tbs-gestelden al enige weken over de messen beschikken. Uit de reportage blijkt niet hoe ze aan de messen zijn gekomen.

De messen die in de reportage getoond werden blijken messen te zijn die door het FPC onder voorwaarden ter beschikking worden gesteld aan tbs-gestelden. In hoofdstuk twee zijn deze voorwaarden uitvoerig beschreven. Het door tbs-gestelden naar hun kamer meenemen van deze messen is in strijd met de regels. Toch blijkt dat dit in de praktijk mogelijk is en ook gebeurt. Uit gesprekken met personeel en tbs-gestelden blijkt dat het aannemelijk is dat de messen kortstondig aanwezig waren op de kamers en niet gedurende enkele maanden, zoals in de reportage werd gesteld. Afdelingspersoneel geeft aan dat het op de kamer terugtrekken met uitgeleende messen niet had mogen gebeuren. De in de reportage getoonde (grote) messen zijn inmiddels niet langer beschikbaar voor tbs-gestelden; zij zijn voor alle afdelingen vervangen door kleinere exemplaren. De Inspectie constateerde in het FPC verschillende opvattingen over de beschikbaarstelling van (keuken)messen en de omvang daarvan. Sommige medewerkers vinden het niet nodig dat zij verstrekt worden, terwijl andere stellen dat het in het kader van de behandeling wenselijk is om met risicovolle voorwerpen om te gaan. Ook binnen de Commissie van Toezicht blijkt er verdeeldheid over dit onderwerp. De leden waarmee de Inspectie sprak vonden dat aan het beschikbaar stellen van de messen risico's verbonden zijn. Andere leden distancierden zich hier later van en benadrukten dat het therapeutisch klimaat in een FPC niet te vergelijken is met het verblijfsklimaat in een penitentiaire inrichting waar het messenbeleid veel restrictiever is.

3.1.4 Drugs

In de reportage worden beelden getoond van een aanzienlijke hoeveelheid drugs. Het zou gaan om cocaïne, heroïne, hasj en pillen. Op basis van de beelden is niet vast te stellen of het daadwerkelijk om drugs gaat of daar op gelijkende producten. De stelling in de reportage is dat het voor tbs-gestelden binnen FPC De Rooyse Wissel relatief eenvoudig is om over drugs te beschikken.

De in de reportage getoonde drugs of daarop gelijkende producten zijn niet teruggevonden. Het is dan ook niet mogelijk om vast te stellen om wat voor producten het hier ging. De directie van FPC de Rooyse Wissel vernam van tbs-gestelden dat de getoonde hasj eigenlijk Trassi (garnalenpasta) was en dat de getoonde pillen paracetamol waren. Tbs-gestelden die niet bij de reportage betrokken waren stellen dat er wel eens softdrugs in de inrichting zijn, maar dat het onwaarschijnlijk is dat de getoonde hoeveelheid hasj echt was. De aanwezigheid van harddrugs in de inrichting is hen niet bekend. Een van de tbs-gestelden die aan de uitzending meewerkte en waarmee de Inspectie VenJ sprak, geeft aan dat het wel degelijk drugs betrof die in de reportage werd getoond. Deze zouden van een (interne) dealer afkomstig zijn geweest.

Drugs komen volgens hem de inrichting binnen via bezoek en via tbs-gestelden die met verlof zijn geweest. Bezoekers verbergen de drugs in lichaamsholten waardoor ze bij toegangscontrole onvindbaar zijn. Verlofgangers slikken de drugs veelal in. De verspreiding van drugs en andere contrabande binnen het FPC verloopt volgens hem via de interne bezoekregeling. Als betaalmiddel voor drugs worden sigaretten en contant geld geaccepteerd.

Gelet op het geconstateerde drugsgebruik bij urinecontroles is het niet ondenkbaar dat een deel van de op de beelden getoonde drugs echt was. De mogelijkheden om drugs het FPC binnen te brengen waren zeker aanwezig. Tbs-gestelden die met begeleid verlof gingen en personeel werden immers niet gecontroleerd. Bezoekers werden al wel aan een controle onderworpen, maar drugs die op het lichaam gedragen wordt of in lichaamsholtes verborgen is, kan niet gedetecteerd worden met enkel een metaaldetectiecontrole. De periodieke aanwezigheid van drugshonden maakte de kans dat drugs de inrichting binnen gebracht werd wel kleiner.

Een andere wijze waarop drugs, maar ook andere contrabande, het FPC binnengebracht konden worden is door deze over het hekwerk te gooien. Het ook in de avonduren door tbs-gestelden onbegeleid gebruik maken van binnenplaatsen die zich op werpafstand van buiten het FPC gelegen terrein bevinden kan als risico worden aangemerkt. Zeker ook omdat het betreffende terrein relatief eenvoudig van buitenaf bereikbaar is, er vanuit het

FPC geen permanent toezicht is op wat zich op dit terrein afspeelt en binnenplaatsen niet regelmatig door personeel gecontroleerd worden op de aanwezigheid van contrabande.

3.1.5 Geld

Naast messen en drugs worden er in de reportage grote hoeveelheden contant geld getoond. Het is op basis van de beelden niet vast te stellen of het echt geld betreft. De stelling in de reportage is dat het voor tbs-gestelden binnen FPC De Rooyse Wissel relatief eenvoudig is om over relatief grote hoeveelheden contant geld te beschikken.

Het in de reportage getoonde geld is niet teruggevonden. Wel zijn er, zowel voor als na de uitzending bij een van de tbs-gestelden enkele briefjes eenzijdig gekopieerd geld in beslag genomen. Omdat de tbs-gestelden binnen het FPC niet de mogelijkheid hebben om kopieën te maken is dit valse geld naar alle waarschijnlijkheid van buiten het FPC afkomstig. Als het mogelijk is om vals geld de inrichting binnen te brengen, dan is het evenzogoed mogelijk om echt geld de inrichting binnen te brengen. Omdat aannemelijk is dat in de periode van de opnames post van tbs-gestelden niet standaard gecontroleerd werd zou geld ook via de post binnengekomen kunnen zijn. De Inspectie VenJ vernam van diverse gesprekspartners dat het relatief eenvoudig was om geld per post aan tbs-gestelden te sturen.

3.1.6 Sigaretten

De tbs-gestelden laten in de reportage een grote hoeveelheid sigaretten-pakjes zien. Het is niet duidelijk of het lege of volle pakjes betreft.

De pakjes sigaretten zijn na de uitzending niet teruggevonden. Tbs-gestelden mogen voor eigen gebruik over rookwaren beschikken. De geoorloofde voorraad rookwaar die een tbs-gestelde in zijn bezit mag hebben is afhankelijk van zijn rookgedrag. Als zodanig worden de getoonde hoeveelheden dan ook niet als contrabande aangemerkt. Tbs-gestelden kunnen sigaretten uit de automaat halen of een keer in de zoveel tijd per slof kopen. Het kan zijn dat een aantal tbs-gestelden de eigen voorraad rookwaren en bewaarde lege pakjes bij elkaar heeft gebracht om voor de opnames een grote voorraad in beeld te kunnen brengen.

3.1.7 Verborgene locaties

Een ex-bewoner van De Rooyse Wissel legt in de reportage uit dat er diverse mogelijkheden zijn om binnen dit FPC contrabande te verbergen. Zo noemt hij de mogelijkheid om op de gang waaraan de kamers van de tbs-gestelden liggen achter luchtroosters spullen te verbergen. Ook was het volgens hem mogelijk om op de houtafdeling van het FPC een kast voor op de eigen kamer te bouwen. In deze kast brachten tbs-gestelden, zo stelde hij, een verborgen ruimte aan waarin contrabande verstopt konden worden.

De Inspectie VenJ bezocht een woonafdeling¹⁹ van tbs-gestelden en de houtafdeling van het FPC waar tbs-gestelden houten gebruiksartikelen vervaardigen om de uitspraken van de ex bewoner te onderzoeken. Op de gang van de woonafdeling viel het de Inspectie op dat onder het plafond, op zo'n drie meter hoogte, een aantal zwevende platen was aangebracht. De functie van deze platen was niet helemaal duidelijk. Vanaf de grond was geen zicht op de ruimte tussen de platen en het plafond. Het is dan ook mogelijk om daar iets te verbergen. Navraag bij personeel leerde dat de ruimtes tussen de platen en het plafond niet gecontroleerd werden.

De arbeidsbegeleider op de houtafdeling gaf aan dat het zo goed als uitgesloten is dat tbs-gestelden op de houtafdeling een meubelstuk met verborgen ruimte voor op de eigen kamer vervaardigen. En al helemaal niet op de schaal als gesuggereerd in de reportage. In de eerste plaats komt het namelijk beperkt voor dat tbs-gestelden een meubelstuk voor de eigen kamer vervaardigen. Zo zijn veel tbs-gestelden eenvoudigweg niet in staat om iets dergelijks te maken. En als ze dat al zijn moet eerst de eigen afdeling daarmee instemmen en moet er vervolgens op de houtafdeling gelegenheid toe bestaan. Externe opdrachten hebben namelijk altijd prioriteit boven eigen wensen. In de tweede plaats is het onder het toezien oog van de arbeidsbegeleider zo goed als onmogelijk om verborgen ruimtes in meubelstukken aan te brengen.

3.1.8 Beperkt toezicht

Tbs-gestelden filmde in de reportage een door personeel verlaten afdeling. Zo filmde ze een lege woonafdeling en ook in de teamkamer was op dat moment geen personeel aanwezig. De stelling in de reportage was dat personeel niet op de werkplek was en tbs-gestelden zo vrij spel hadden.

Op basis van de beelden lijkt het waarschijnlijk dat tijdens de opnames geen personeel zichtbaar op de teamkamer aanwezig was en, vanwege de mogelijkheid om op dat moment opnames te maken, ook niet op de afdeling aanwezig was. De periode van afwezigheid is echter niet vast te stellen. Ook is achteraf niet vast te stellen of personeel, alvorens de afdeling te verlaten, een afgewogen risico- inschatting heeft gemaakt voor het alleen achterlaten van de tbs-gestelden. Indien tijdens de afwezigheid van personeel de messen in het bezit waren van tbs-gestelden, dan is in strijd met de instructies gehandeld. Het schaduwbord dient namelijk steeds gecontroleerd te worden voorafgaand aan het kortstondig alleen op de afdeling achterlaten van tbs-gestelden. Sociotherapeuten van verschillende afdelingen bevestigen de Inspectie VenJ deze handelwijze.

¹⁹ De opzet van de woonafdelingen is nagenoeg identiek.

3.2 Conclusie

In dit hoofdstuk kwam aan de orde of onomstotelijk vast is komen te staan dat de in de reportage getoonde en genoemde contrabande aanwezig was, of de getoonde en genoemde handelingen hebben plaatsgevonden en of de door het FPC getroffen maatregelen in de periode dat de opnames gemaakt werden afdoende konden voorkomen dat tbs-gestelden de beschikking hadden over contrabande.

Mobiele telefoons/visueel contact

Ten aanzien van het visuele contact tussen journalist en tbs-gestelde, tijdens een gesprek dat zij per mobiele telefoon met elkaar voerden, staat vast dat dit heeft plaatsgevonden en dat dit op het moment dat dit contact plaats had niet is opgemerkt door het personeel.

Ook de aanwezigheid van als contrabande aangemerkte mobiele telefoons, waarmee de in de reportage getoonde opnames zijn gemaakt, staat vast. Ook hiervoor geldt dat het bezit en gebruik door personeel niet is opgemerkt. Uitgebreide zoekacties tonen aan dat rond de periode van de tv-uitzending ten minste zes illegale telefoons op de woonafdelingen aanwezig waren. Er zijn geen aanwijzingen om te vermoeden dat medewerkers bij de invoer van deze telefoons betrokken zijn geweest.

Messen

De in de reportage getoonde messen zijn messen waar tbs-gestelden binnen FPC De Rooyse Wissel onder voorwaarden over mogen beschikken. Ze gebruiken deze messen om de maaltijd te bereiden. De messen worden voor een bepaalde periode uitgeleend en mogen niet meegenomen worden naar de kamer. Vast is komen te staan dat dit in strijd met de regels wel is gebeurd zonder dat dit is opgemerkt door personeel. Het is niet vast komen te staan dat tbs-gestelden de messen gedurende meerdere dagen achtereen onder zich hadden. Aannemelijk is, gelet op de bestaande procedures, dat de messen steeds aan het einde van een dienst of aan het einde van de dag weer zijn ingeleverd. De in de reportage getoonde messen zijn thans niet meer in gebruik. Kleinere messen worden nog wel uitgeleend.

Overige contrabande

Op basis van de beelden en gesprekken die de Inspectie Venj heeft gevoerd met medewerkers en tbs-gestelden kan niet met zekerheid gesteld worden dat de getoonde drugs, het geld en sigaretten echt waren.

Omdat het echter vaststaat dat de mobiele telefoons van buiten de inrichting in het bezit van tbs-gestelden op de woonafdeling zijn gekomen, kan het ook niet uitgesloten worden dat andere objecten op een gelijke wijze de inrichting binnen kwamen.

Potentiële aanvoerroutes

Omdat tot februari 2014 tbs-gestelden die met begeleid verlof gingen niet gecontroleerd werden bij terugkomst in het FPC, is aannemelijk dat dit een voor de hand liggende methode is geweest. Omdat personeel destijds ook niet gecontroleerd werd kan niet uitgesloten worden dat contrabande, al dan niet bewust, via personeel de inrichting in kwamen. Ook de wijze waarop bezoek gecontroleerd werd sluit niet uit dat bezoekers contrabande de inrichting in konden brengen. Geld, drugs en andere niet metaalhoudende contrabande die op of in het lichaam gedragen werden konden en kunnen immers niet gedetecteerd worden. Ten aanzien van het bestrijden van drugs ging sedert begin 2013 al wel een preventieve werking uit van de regelmatige aanwezigheid van drugshonden.

Een laatste wijze die de Inspectie VenJ mogelijk acht waarop contrabande het FPC binnengebracht kon worden is door deze over het hekwerk te gooien. Het, ook in de avonduren, door tbs-gestelden onbegeleid gebruik maken van binnenplaatsen die zich op werpafstand van buiten het FPC gelegen terrein bevinden, kan als risico worden aangemerkt. Zeker ook omdat het betreffende terrein relatief eenvoudig toegankelijk is, er vanuit het FPC geen permanent toezicht is op wat zich op dit terrein afspeelt en binnenplaatsen niet regelmatig door personeel gecontroleerd worden op de aanwezigheid van contrabande.

Samenvattend concludeert de Inspectie VenJ dat het beeld dat in de reportage neergezet wordt in ieder geval ten dele correct is. De in de reportage getoonde messen werden weliswaar door het FPC beschikbaar gesteld, maar hadden niet aanwezig mogen zijn op de kamers van tbs-gestelden. Bovendien staat vast dat tbs-gestelden op beveiligde interne afdelingen de beschikking hadden over mobiele telefoons. Van de overige getoonde contrabande kan niet met zekerheid gesteld worden dat deze echt was. Gelet op het tekortschieten van (de uitvoering van) een aantal beveiligingsmaatregelen kan echter niet uitgesloten worden dat dergelijke contrabande op dat moment in FPC De Rooyse Wissel aanwezig was. Uitslagen van urinecontroles bevestigen dit in ieder geval ten aanzien van de aanwezigheid van cannabis.

4

Slotbeschouwing en -conclusie

Het is nagenoeg onmogelijk om te voorkomen dat contrabande aanwezig is binnen een instelling waar personen gedwongen verblijven. Als de overheid de verantwoordelijkheid voor deze aan haar zorg toevertrouwde personen in handen legt van een daarvoor geoutilleerde professionele instelling dient deze er wel voor zorg te dragen dat de beschikbaarheid van contrabande en de schadelijke effecten daarvan tot een minimum beperkt zijn. Uiteraard dient hierbij altijd rekening te worden gehouden met de in de instelling verblijvende doelgroep. Binnen een behandelsetting zal een andere balans tussen beveiliging en behandeling aanwezig zijn, dan binnen een punitieve instelling. De verantwoordelijkheid daarvoor ligt in de eerste plaats bij de instelling en uiteindelijk bij de staatssecretaris van het ministerie van Veiligheid en Justitie. De Inspectie VenJ beperkt zich in dit onderzoek tot het signaleren van de veiligheidsrisico's.

In het rapport is voor processen als toegangscontrole en controle en toezicht op de woonafdeling aangegeven hoe FPC De Rooyse Wissel uitvoering geeft aan veiligheidsmaatregelen. Ook heeft de Inspectie vastgesteld dat een aantal van de in de EO-reportage getoonde objecten daadwerkelijk als contrabande moet worden aangemerkt. En dat ten aanzien van die objecten waarvan dat niet met zekerheid gesteld kon worden er, gelet op de beveiligingsmaatregelen, wel degelijk een risico was dat deze de inrichting binnengebracht werden.

In deze slotbeschouwing worden bovengenoemde processen in samenhang bekeken en signaleert de Inspectie VenJ waar zich ten tijde van het onderzoek nog mogelijke risico's voordoen.

Potentiele aanvoerroutes

Contrabande komt doorgaans van buiten het FPC. In de route richting de tbs-gestelden zijn er vaak verschillende mogelijkheden om deze te onderscheppen. De meest voor de hand liggende aanvoerroute van contrabande binnen het FPC loopt via bezoek. Ondanks een samenstel aan maatregelen is het voor bezoekers relatief eenvoudig om contrabande aan tbs-gestelden over te dragen. De controle van bezoekers is, net als in de meeste penitentiaire inrichtingen, uitsluitend gericht op het detecteren van metaalhoudende objecten. Alles wat niet metaalhoudend is en op het lichaam of in lichaamsholten gedragen wordt, zal daardoor bij de toegangscontrole niet onderkend worden. Het kan dan bijvoorbeeld om geld gaan of niet metaalhoudende voorwerpen. Ook drugs wordt zo niet onderkend, maar door de regelmatige inzet van drugshonden pakt het FPC de invoer daarvan op een andere wijze effectief aan.

In penitentiaire inrichtingen vindt bezoek in een gecontroleerde ruimte onder toezicht plaats. Na afloop van het bezoek worden gedetineerden

gefouilleerd of zelfs gevisiteerd. In een FPC is dit anders. In FPC De Rooyse Wissel vindt bezoek doorgaans onbegeleid op de kamer van de tbs-gestelde plaats. Daar kan dus overdracht plaatsvinden.

Naast het bezoek signaleert de Inspectie vier andere potentiële aanvoerroutes waarlangs contrabande bij de tbs-gestelde kan komen.

De eerste betreft tbs-gestelden die met begeleid en onbegeleid verlof gaan. Zij kunnen drugs inslikken en op enig moment uitscheiden. Omdat zij niet zelf gebruiker, maar ook dealer of slachtoffer kunnen zijn, is het dan soms lastig om via een urinecontrole vast te stellen dat de aanvoerroute via hen loopt.

De tweede aanvoerroute kan via personeel lopen. Met de invoering van de algemene personeelscontrole per 23 april dit jaar is de kans daarop aanzienlijk verkleind. De Inspectie IVenJ onderstreept het belang van een goede personeelscontrole maar onderkent tegelijkertijd dat ook met de huidige controle van personeel, net als met die van bezoekers, geen contrabande onderschept zal worden die zich op het lichaam of in lichaamsholtes bevindt.

Een derde aanvoerroute kan via niet gecontroleerde externe personen en de door hen meegebrachte goederen en voertuigen verlopen. Hoewel deze personen gedurende hun verblijf op het terrein van het FPC onder toezicht staan, merkt de Inspectie dit als een risico aan. In de eerste plaats omdat voertuigen wel onbeheerd op het terrein achtergelaten worden op locaties waartoe tbs-gestelden onbegeleid toegang hebben. En in de tweede plaats omdat personeel dat zelf een toegangscontrole ondergaat binnen het beveiligde gebied in contact komt met ongecontroleerde externen.

De laatste aanvoerroute kan via de aan het FPC-terrein grenzende zone lopen. Het (ook 's avonds) door tbs-gestelden onbegeleid gebruik maken van binnenplaatsen die zich op werpafstand van buiten het FPC gelegen terrein bevinden kan als risico worden aangemerkt. Zeker ook omdat het betreffende terrein relatief eenvoudig toegankelijk is, er vanuit het FPC geen permanent toezicht is op wat zich op dit terrein afspeelt en binnenplaatsen niet regelmatig door personeel gecontroleerd worden op de aanwezigheid van contrabande.

Interne controles en toezicht

Indien FPC De Rooyse Wissel, ondanks omtrekbeveiliging en toegangscontrole, niet heeft kunnen voorkomen dat een tbs-gestelde via een van bovenstaande aanvoerroutes de beschikking heeft gekregen over contrabande, dienen interne controles en toezicht bij te dragen aan een tijdige onderkenning en voorkoming van verdere verspreiding.

Controlemiddelen die ingezet kunnen worden zijn kamercontroles, urinecontroles en controles aan het lichaam.

De Rooyse Wissel zet deze controlemiddelen gericht in, maar de frequentie van met name kamercontroles ligt lager dan volgens de eigen instructies en naar mening van de Inspectie wenselijk is. Het valt in dat opzicht ook op dat er een vrij beperkte controle van kamers plaatsheeft na afloop van bezoek. Doorgaans gebeurt dit uitsluitend op indicatie en dat is opmerkelijk gelet op de gesignaleerde risico's van overdracht van contrabande via bezoek. Ook het controleren van tbs-gestelden na contact elders in de inrichting met andere tbs-gestelden is vrij beperkt. In feite gebeurt dit uitsluitend indien er een indicatie voor controle is. Het is, zeker wanneer dit contact onbegeleid heeft plaatsgevonden, zoals tijdens intern kamerbezoek door tbs-gestelden, de vraag of de interne overdracht van contrabande hiermee wel effectief bestreden wordt. De Inspectie heeft van verschillende gesprekspartners begrepen dat interne kamerbezoeken en gemeenschappelijke (plein)bijeenkomsten gebruikt worden voor het intern doorgeven van contrabande.

De urinecontroles worden frequent ingezet en er wordt een goede registratie van bijgehouden. Het relatief hoge percentage positieve uitslagen is wel een belangrijke indicatie dat het tegengaan van de aanwezigheid van drugs binnen De Rooyse Wissel nog effectiever kan.

Ten aanzien van het toezicht dat gericht moet zijn op het tijdig onderkennen van de aanwezigheid en de overdracht van contrabande constateert de Inspectie dat op de woonafdeling het zicht op de tbs-gestelden beter kan. Doordat personeel regelmatig in de teamkamer is, in plaats van op de groep, neemt het minder waar. Inmiddels is FPC De Rooyse Wissel een traject gestart om onder andere de aanwezigheid van sociotherapeuten op de groep meer te stimuleren en te waarborgen. De Inspectie vindt dit een goed initiatief.

Beleid

Zonder doordacht beleid kan er geen gerichte aanpak van contrabande zijn. Aan dit beleid blijkt het echter nog wel eens te ontbreken. Zo is er geen expliciete instructie voor het binnen het FPC toezicht houden op personen die via het TLW toegang hebben verkregen. Ook ontbreekt het aan een instructie voor het controleren van de patio's van de woonafdelingen en de periferie van het FPC op de aanwezigheid van contrabande. Verder trof de Inspectie geen specifiek beleid of instructies aan voor het na bezoek controleren van de kamers van tbs-gestelden. Ook mist de Inspectie een beleidsvisie waarin beschreven is op grond van welke criteria tbs-gestelden met elkaar in contact kunnen komen en hoe daarbij risico's, waaronder de overdracht van contrabande, beheerst worden. Datzelfde geldt voor de wijze waarop personeel op de afdeling toezicht dient te houden. De aanwezigheid van personeel op de groep en het zicht op die groep kan beter geregeld

worden. Ten slotte is de nieuwe procedure ten aanzien van de controle van post van tbs-gestelden niet vastgelegd en zijn regels die betrekking hebben op het lenen van goederen niet schriftelijk beschikbaar voor tbs-gestelden.

Slotconclusie

Zoals aangegeven is het onmogelijk om de invoer van contrabande volledig te voorkomen. De Inspectie vindt desondanks dat FPC De Rooyse Wissel meer had kunnen doen om te voorkomen dat tbs-gestelden binnen het FPC de beschikking hadden over contrabande en daarvoor, in het bijzonder jegens de bij de uitzending betrokken tbs-gestelden en in relatie tot hun achtergrond, een grotere mate van sensitiviteit had moeten tonen. De kans was dan kleiner geweest dat zij de beelden, als getoond in de uitzending, hadden kunnen maken. Als het al tot een uitzending was gekomen dan was de impact daarvan naar alle waarschijnlijkheid kleiner geweest.

De Inspectie constateert tegelijkertijd dat FPC De Rooyse Wissel vanaf 2013 – en in het bijzonder de eerste helft van 2014 – belangrijke maatregelen heeft getroffen die de mogelijkheid tot invoer van contrabande significant beperken. Het gaat dan met name om het realiseren van de toegangscontroles voor tbs-gestelden die met begeleid verlof zijn geweest, de controle van personeel en bezoekers en de inzet van drugshonden. Ook het bij de receptie/beveiliging onderbrengen van een aantal essentiële controletaken vindt de Inspectie een goede ontwikkeling.

Ten aanzien van het beperken van de invoer is er echter ook nog een aantal aandachtspunten dat moet worden opgepakt. Dit geldt ook voor de interne maatregelen die gericht moeten zijn op het onderkennen van contrabande in het bezit van tbs-gestelden binnen het FPC. Inzicht in de risico's en een vertaling daarvan in gericht beleid is een belangrijke voorwaarde om de aanwezigheid van contrabande verder te beperken. De in dit rapport naar voren gebrachte risico's kunnen daar aan bijdragen.

Bijlage 1

Toetsingskader

Aspect	Criterium	Norm
1. Omtrekbeveiliging	1.1 Er is een goed functionerende omtrekbeveiliging die voorkomt dat personen van buiten het fpc contrabande doorgeven aan of achterlaten voor tbs-gestelden binnen het fpc.	1.1.1 Het fysiek overdragen van contrabande door personen die buiten het fpc verblijven aan tbs-gestelden binnen het fpc is niet mogelijk. Het binnen de zone waar tbs-gestelden verblijven brengen van contrabande is niet mogelijk of wordt tijdig gedetecteerd.
		1.1.2 Het fpc heeft in beleid vastgelegd hoe het voorkomt dat personen vanaf het buiten het fpc gelegen terrein contrabande overdragen aan of achterlaten voor tbs-gestelden die binnen het fpc verblijven.
		1.1.3 De omtrekbeveiliging en de daartoe behorende beveiligingsinstallaties als hekwerken, detectie- en camerasystemen worden regelmatig gecontroleerd en defecten worden tijdig hersteld.
2. Toegangscontrole	2.1 Personeel, bezoekers en tbs-gestelden en meegevoerde goederen worden alvorens ze toegelaten worden tot de inrichting gecontroleerd op de aanwezigheid van contrabande, tenzij ze op aanwijsbare gronden van deze controle zijn uitgesloten.	2.1.1 Er vindt toegangscontrole plaats en deze is gericht op het daadwerkelijk onderkennen van potentieel aanwezige contrabande bij personeel, bezoekers en tbs-gestelden.
		2.1.2 In inrichtingsbeleid is vastgelegd hoe de toegangscontrole ten uitvoer wordt gelegd. Het inrichtingsbeleid is in overeenstemming met landelijk beleid t.a.v. de toegangscontrole.
		2.1.3 De werking en kwaliteit van de toegangscontrole wordt regelmatig getest, geëvalueerd en zo nodig bijgesteld.

3. Voorkomen interne overdracht contrabande	3.1 Personeel, bezoekers en tbs-gestelden die uitgesloten zijn van toegangscontrole en/of die binnen de inrichting over middelen of goederen mogen beschikken die voor bepaalde tbs-gestelden als contrabande zijn aangemerkt kunnen deze goederen of middelen niet (via anderen) overdragen aan deze tbs-gestelden.	3.1.1 Overdracht van contrabande aan tbs-gestelden door personen die zijn uitgesloten van controle is niet mogelijk. Overdracht door geautoriseerde personen van goederen of middelen, die voor bepaalde tbs-gestelden als contrabande worden aangemerkt, aan deze tbs-gestelden is eveneens niet mogelijk.
		3.1.2 Het fpc heeft in beleid vastgelegd of en zo ja welke (categorieën van) personen van toegangscontrole zijn uitgesloten.
		3.1.3 Het fpc heeft in beleid vastgelegd of en zo ja welke personen geautoriseerd zijn om goederen en middelen mee de inrichting in te nemen die voor (bepaalde) tbs-gestelden als contrabande dienen te worden aangemerkt.
		3.1.4 Het fpc heeft in beleid vastgelegd hoe het voorkomt dat (bepaalde) tbs-gestelden in aanraking komen met goederen en middelen die de inrichting ingebracht (kunnen) worden door personen die uitgesloten zijn van controle dan wel daartoe geautoriseerd zijn.
		3.1.5 Het fpc evalueert periodiek of de maatregelen die het treft afdoende zijn om te voorkomen dat ongecontroleerde en/of geautoriseerde personen (via anderen) goederen of middelen kunnen overdragen aan tbs-gestelden. Zo nodig stelt het op basis van deze evaluatie het beleid bij.
4. Interne controles op de aanwezigheid van contrabande	4.1 De aanwezigheid van contrabande in het fpc wordt effectief bestreden door het uitvoeren van interne controles.	4.1.1 Kamercontroles en controles van gemeenschappelijke ruimtes worden planmatig uitgevoerd en zijn gericht op het onderkennen van potentieel aanwezige contrabande; van de uitvoering (en evt. bijzonderheden) vindt registratie plaats.
		4.1.2 Tbs-gestelden worden regelmatig aan een u.c. onderworpen. Controles vinden steekproefgewijs, op indicatie of passend in het behandelplan plaats.
		4.1.3 Na bezoek worden de tbs-gestelden ten minste steekproefsgewijs gefouilleerd.

		4.1.4 Tbs-gestelden worden na contact elders in het fpc met tbs-gestelden waarvoor een lager beveiligingsregime geldt gecontroleerd alvorens ze terugkeren naar de afdeling.
		4.1.5 Het fpc heeft de interne controles op de aanwezigheid van contrabande beschreven. Het heeft in ieder geval instructies en procedures opgesteld voor de controles van kamers van tbs-gestelden en gemeenschappelijke ruimtes, voor urinecontroles en de controles van tbs-gestelden na bezoek en fysiek contact met andere tbs-gestelden waarvoor een lager beveiligingsregime geldt.
		4.1.6 De uitkomsten van interne controles worden geanalyseerd, in samenhang gezien en resulteren in managementinformatie over (de risico's op) de aanwezigheid van contrabande in het fpc. Op basis daarvan stelt het fpc zo nodig haar beleid ten aanzien van de bestrijding van contrabande bij.
5. Toezicht op de woonafdeling	5.1 Toezicht door personeel op de woonafdeling draagt bij aan het tijdig onderkennen van het door tbs-gestelden onderzocht hebben of aan mede tbs-gestelden overdragen van contrabande.	5.1.1 Personeel houdt toezicht op gemeenschappelijke ruimtes waar tbs-gestelden verblijven.
		5.2.1 Personeel ziet er op toe dat tbs-gestelden uitsluitend in overeenstemming met hetgeen in de huisregels bepaald is gezamenlijk op de kamer van een van hen verblijven.
		5.2.2 Personeel ziet er op toe dat aan tbs-gestelden uitgeleend gereedschap en keukengerei zich uitsluitend bevindt op de daartoe aangewezen locaties binnen de afgesproken tijdspanne. Hiervan wordt een registratie bijgehouden.
		5.2.3 In procedures en instructies is vastgelegd hoe personeel toezicht houdt op tbs-gestelden op de eigen woonafdeling.
		5.2.4 Voor het uitlenen aan en inleveren door tbs-gestelden van gereedschap en keukengerei zijn duidelijke regels opgesteld. Deze regels zijn beschreven in voor tbs-gestelden toegankelijke documenten en in instructies voor personeel dat toeziet op de naleving van deze regels.

		5.2.5 Leidinggevend zien er op toe dat medewerkers rapporteren over de schending van interne regels door tbs-gestelden.
		5.2.6 Indien aan tbs-gestelden uitgeleend gereedschap of keukengerei niet tijdig wordt ingeleverd, of zich op een andere dan de aangewezen locaties bevindt, wordt hiervan een rapport opgesteld en wordt het betreffende item direct ingenomen.

Bijlage 2

Geraadpleegde bronnen

Documentatie

Afdelingsbeschrijving Luxor
Afdelingsregels Chepri
Afsluiten teamkamer
Afsprakeninstructie schaduwbord
Begeleiding arbeid
Bezoekregeling maatschappelijk werk
Controle patiënten na verblijf buiten de afdeling
Huisregels 2014
Informatie MITS
Informatie voor bezoekers
Inrichting en beheer patiëntenkamers
Intern vrijhedenbeleid patiënten
Jaarplan 2014
Jaarverslag 2012²⁰
Kamer- en afdelingscontrole
Normbezetting
Organogram
Overzicht afdelingen
Overzicht insluitijden
Overzicht klachten 2013 en 2014
Overzicht uitslagen urinecontroles 2013
Procedure inzet drugshonden
Procedure tassencontrole
Protocol fouilleren, visiteren en toucheren
Protocol urineonderzoek (huisregels)
Toegangscontrole
Uitlenen keukengerei en gereedschap
Voorschriften bezit contant geld
Werkinstructie bestek/keukenmaterialen Isis
Werkinstructie toegangscontrole remise
Werkwijze markermethode bij urinecontrole

²⁰ Jaarverslag 2013 was ten tijde van onderzoek nog niet beschikbaar.

Geïnterviewden²¹

Behandelaren (3)
BHV-coördinator
Commissie van Toezicht (3)
Directie De Rooyse Wissel (2)
Manager beheer en veiligheid
Manager TLW
Managers woonafdelingen (4)
Medewerkers receptie/veiligheid (3)
Ondernemingsraad (3)
Patiënten betrokken bij reportage (3)²²
Patiëntenraad (4)
Raad van Bestuur Conrisq groep (2)
Sociotherapeutisch medewerkers (8)
Sr. medewerker technische dienst

²¹ Tussen haakjes het aantal vertegenwoordigers waarmee de Inspectie VenJ sprak.

²² Eén tbs-gestelde wilde, ondanks herhaald verzoek, niet met de Inspectie spreken.

Bijlage 3

Programma Inspectie

Dag	Tijdstip	Onderdeel
7 mei	10.30	Aankomst Inspectie
	10.45-12.00	Introductie en gesprek met Raad van Bestuur/directie DRW Mede obv vragenlijst
	12.00-12.45	Lunch
	13.00- 14.30	Schouw onderdelen van kliniek: o.a. entree, verblijfsafdelingen, arbeidstherapie
	14.45-15.30	Interview leidinggevend en beveiliging
	15.45-17.00+	Interview STM'ers
	17.00+	Korte terugkoppeling dag 1 aan (vertegenwoordiger) directie
8 mei	08.30-09.30	Interview met medewerkers met kerntaak handhaven veiligheid in en om de kliniek
	09.45-11.00	Interview met patiënten (collectief) Zonder toezicht, wel indirect toezicht aanwezig op gang
	11.15-12.00	Interview met patiënten (individueel) Zonder toezicht, wel indirect toezicht aanwezig op gang
	12.15-13.00	Lunch
	13.00-14.00	Interview (hoofd)behandelaren + afdelingsmanagers
	14.15-15.00	Interview met vertegenwoordiging OR; maximaal 3 personen waaronder dagelijks bestuur
	14.15-15.00	Interview met vertegenwoordiging OR; maximaal 3 personen waaronder dagelijks bestuur
	15.15-16.00	Gesprek met vertegenwoordiging commissie van toezicht; max. 3 personen
16.15-17.00	Terugkoppeling directie	

Missie Inspectie VenJ

“De Inspectie Veiligheid en Justitie houdt toezicht op instellingen en organen die actief zijn op het terrein van veiligheid en justitie.

Hierdoor draagt de Inspectie VenJ bij aan verbetering van de kwaliteit van de taakuitvoering binnen haar toezichtdomein en aan een veilige en rechtvaardige samenleving.”

Dit is een uitgave van:
Inspectie Veiligheid en Justitie
Turfmarkt 147 | 2511 DP Den Haag
Postbus 20301 | 2500 EH Den Haag
www.ivenj.nl

Juni 2014 | Publicatie-nr. J-24660